

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Silní a slabí podle Římanům 14–15

Marek Majtán-Černák

Katedra: Nový zákon
Vedoucí práce: Jan Roskovec Th.D.
Studijní program: Navazující magisterský program
Studijní obor: Evangelická teologie

Praha 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem *Silní a slabí podle Římanům 14–15* napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze, dne 24. 4. 2017

Anotácia

Táto práca je exegetickým pokusom vyložiť zmysel Pavlovej parenézy v Rim 14,1 – 15,13. Okrem exegetického rozboru všetkých veršov v tejto perikope, sa zaoberá týmito hlavnými problémami: Kto sú „silní vo viere“ (15,1)? Kto sú „slabí vo viere“ (14,1)? O aký deň sa jedná v 14,5? O aké jedlo ide (14,2)? Ako Pavol rieši celú túto situáciu?

Na základe podrobného rozboru boli zistené nasledujúce závery: Pavol rieši v Ríme konkrétny spor dvoch skupín veriacich. „Slabí“ majú pravdepodobne problém so „silnými“, pretože jedia mäso a pijú víno poškvrené modloslužbou (14,21) a navyše nedodržiať buď pôstne dni, alebo určité židovské sviatočné dni (14,5). „Slabých“ je teda možno identifikovať ako kresťanov židovského pôvodu, „silných“ ako kresťanov z pohanov. Pavol sa snaží obe skupiny posunúť od vzájomného posudzovania (14,3) k rešpektovaniu názorov druhej skupiny (14,4) a hlavne ich smeruje k vzájomnému budovaniu vzťahov lásky medzi sebou (14,19). Chce, aby nepracovali na obojstrannom posudzovaní, ale aby pracovali na prijímaní jeden druhého. Z toho dôvodu nie je dôležité kto má akú mieru viery (12,3) ohľadom týchto „nepodstatných vecí“ ako sú otázky dní, jedla a pitia (14,5.17). Najdôležitejšie je, aby táto viera vyvrcholila v spoločnom vyznaní, chvále Boha (15,6), a aby židokresťania s pohanokresťanmi spoločne vzývali toho, ktorý ich prijal (14,3c/15,7). Viera prejavujúca sa pomocou lásky (Gal 5,6) vrcholí v spoločnej oslave Boha.

Summary

The present diploma thesis is an exegetical attempt to interpret Paul's parenesis in his Letter to the Romans. By way of exegetical examination of the pericope Rom 14:1 – 15:13, it tries to find answers to the following questions: Who are the "strong in faith" (15:1)? Who are the "weak in faith" (14:1)? What "day" is meant in chapter 14:5? What kind of dietary restrictions are in the background of 14:2? What is the solution that Paul suggests?

The analysis has led to the following conclusions: Paul is trying to resolve a particular dispute between two groups of believers in Rome. The "weak" probably had a problem with the "strong" eating the meat and drinking the wine defiled with idolatry (14:21) and not keeping fasting days, or certain Jewish feast days (14:3). So, the "weak" may be identified as the Jewish Christians and the "strong" with the Christians of gentile origins. Paul tries to move both groups away from judging each other (14:3) to respect the opinion of the other group (14:4) and leads them above all to mutually build loving relationships to each other (14:19). He tries to convince them to replace

judging with accepting. Paul plays down the importance of the questions around feast days, food or drinks (14:5.17) and of the individual “measure of faith” (12:3) and tries to show the importance of faith, culminating in mutual confession of the glory to God (15:6), in which Jewish and gentile Christians can worship together the One, who has accepted them (14:3c; 15:7). Faith expressed through love (Gal 5:6) culminates in mutual celebration of God.

Pod'akovanie

Zo všetkého najviac by som rád poďakoval svojej manželke, ktorá mi umožnila študovať denné štúdium a okrem finančnej podpory do domácnosti bola pre mňa i psychickou oporou. Okrem toho by som rád poďakoval i môjmu vedúcemu práce, že moju prácu prijal a pri vedení mi poskytoval odborné a cenné rady.

Obsah

Úvod.....	1
1. Pracovný preklad.....	2
2. Časté motívy a výskyty slov v 14,1 – 15,13.....	5
3. Štruktúra textu.....	6
4. Výklad.....	8
5. Záver.....	57
Zoznam literatúry.....	59

Úvod

Perikopa 14,1 – 15,13 je parenéza apoštola Pavla určená do Ríma. Jej zámerom je Pavlova výzva poučiť adresátov-kresťanov, ako daný konflikt majú prekonať. Je zrejmé, že sa jedná o konflikt vo vnútri cirkvi, pretože tam Pavol adresuje svoj list (Rim 1,6.7). Tiež vieme, že hlavným konfliktom v rámci zboru je: hlavne jedlo – mäso (14,2.14.20.21), pitie – víno (14,17.21) a zachovávanie určitých dní (14,5).

Lenže v tejto parenetickej časti je i veľa nejasností, na ktoré sa v tejto práci budeme sústrediť. Jedná sa o tieto problémy:

- a) Kto sú tí „silní“ a „slabí“ vo viere v rímskom zbore (14,1/15,1)?
- b) O aký deň sa jedná v otázke dodržiavania (14,5)?
- c) Na aký problém Pavol naráža tým jedlom – mäsom a pitím – vínom (14,2.14.17.20.21)?
- d) Aké riešenie Pavol ponúka v tomto konflikte dvoch skupín? Ako postupuje? Čo im radí a kde ich chce doviest?

Dajú sa zodpovedať po exegetickom výklade textu Rim 14,1 – 15,13 tieto otázky a problémy?

1. Pracovný preklad

14,1 Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῆ πίστει
προσλαμβάνεσθε,
μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.
14,2 ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα,
ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.
14,3 ὁ ἐσθίων τὸν μὴ ἐσθίοντα
μὴ ἐξουθενεῖτω,
ὁ δὲ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω,
ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.
14,4 σὺ τίς εἶ ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην;
τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει·
σταθήσεται δέ,
δυνατεῖ γὰρ ὁ κύριος στήσαι αὐτόν.
14,5 ὃς μὲν γὰρ κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν,
ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν·
ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορεῖσθω
14,6 ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν κυρίῳ φρονεῖ·
καὶ ὁ ἐσθίων κυρίῳ ἐσθίει,
εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ·
καὶ ὁ μὴ ἐσθίων κυρίῳ οὐκ ἐσθίει,
καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.
14,7 οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῆ,
καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει·
14,8 εἴαν τε γὰρ ζῶμεν,
τῷ κυρίῳ ζῶμεν,
εἴαν τε ἀποθνήσκωμεν,
τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκωμεν.
εἴαν τε οὖν ζῶμεν εἴαν τε ἀποθνήσκωμεν,
τοῦ κυρίου ἐσμέν.
14,9 εἰς τοῦτο γὰρ Χριστὸς ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν
ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.
14,10 σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου;
ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου;
πάντες γὰρ παραστησόμεθα
τῷ βήματι τοῦ θεοῦ·
14,11 γέγραπται γάρ,
ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος,
ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ,
καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ
14,12 ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ
λόγον δώσει τῷ θεῷ.
14,13 Μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν·
ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον,
τὸ μὴ τιθεῖν πρόσκομμα
τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.
14,14 οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ
ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' ἑαυτοῦ·

Slabého (chorého) vo viere
prijmajte!
Nie *však* k posudzovaniu *jeho* myšlienok.
Jeden verí, *že môže* jesť všetko,
avšak ten slabý je zeleninu.
Ten jediaci tým nejediacim
nepohŕdaj!
Avšak ten nejediaci toho jediaceho nesúď!
Pretože Boh ho prijal (aorist).
Kto si ty súdiaci iného služobníka?
Vlastnému Pánovi stojí pevne i padá.
Potom bude postavený (obstojí),
pretože Pán je schopný postaviť ho.
Jeden rozlišuje deň *od* dňa,
iný rozlišuje všetky dni za rovnaké.
Každý vo vlastnom chápaní nech si je istý!
Zachovávajúci deň – Pánovi *ho* zachováva
a jediaci – Pánovi *to* je,
ďakuje (vzdáva vďaku) totiž Bohu.
A nejediaci Pánovi neje
a ďakuje Bohu.
Veď nikto z nás *pre* samého seba nežije
a nikto sám sebe nezomiera.
Pokiaľ žijeme,
Pánovi žijeme,
pokiaľ zomierame,
Pánovi zomierame.
Pokiaľ žijeme, pokiaľ zomierame,
Pána sme.
Veď preto Kristus zomrel a ožil,
aby i mŕtvym i žijúcim panoval.
Ale ty, prečo súdiš brata svojho?
Alebo ty, prečo pohŕdaš bratom svojím?
Veď všetci predstúpime
pred súdnu stolicu Božiu.
Pretože je napísané:
Akože Ja žijem, hovorí Pán,
že mne sa skloní každé koleno
a každý jazyk vyzná (bude velebiť) Boha.
Preto teda každý z nás ohľadom seba
vydá slovo (účet, zúčtovanie) Bohu.
Teda už sa nesúďme navzájom,
ale radšej usúďte!
Ako nepoložiť (nepostaviť) prekážku
pre bratovo pohoršenie.
Viem a som presvedčený v Pánu Ježišovi,
že nič nie je nečisté (obecné) samo o sebe,

εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι,
 ἐκεῖνῳ κοινόν.
 14,15 εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται,
 οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς.
 μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε
 ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανεν.
 14,16 μὴ βλασφημείσθω οὖν
 ὑμῶν τὸ ἀγαθόν.
 14,17 οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ
 βρῶσις καὶ πόσις,
 ἀλλὰ δικαιοσύνη
 καὶ εἰρήνη
 καὶ χαρὰ
 ἐν πνεύματι ἁγίῳ·
 14,18 ὁ γὰρ ἐν τούτῳ δουλεύων τῷ Χριστῷ
 εὐάρεστος τῷ θεῷ
 καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.
 14,19 ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν
 καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους·
 14,20 μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε
 τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ.
 πάντα μὲν καθαρὰ,
 ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ
 τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι.
 14,21 καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα
 μηδὲ πιεῖν οἶνον
 μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει.
 14,22 σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτὸν
 ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.
 μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἐαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει·
 14,23 ὁ δὲ διακρινόμενος
 ἐὰν φάγη κατακέκριται,
 ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως·
 πᾶν δὲ ὁ οὐκ ἐκ πίστεως ἁμαρτία ἐστίν.
 15,1 Ὁφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ
 τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν,
 καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν.
 15,2 ἕκαστος ἡμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω
 εἰς τὸ ἀγαθόν
 πρὸς οἰκοδομήν·
 15,3 καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρρεσεν·
 ἀλλὰ καθὼς γέγραπται,
 οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σε
 ἐπέπεσαν ἐπ' ἐμέ.
 15,4 ὅσα γὰρ προεγράφη,
 εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν ἐγράφη,
 ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς
 καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν
 τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.
 15,5 ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς
 καὶ τῆς παρακλήσεως

len tomu, kto to za nečisté považuje,
 tomu je to nečisté.
 Pokiaľ' skrze pokrm je tvoj brat zarmútený,
 už nie podľa lásky chodíš (chováš sa).
 Nezahub pokrmom tvojím onoho!
 Za ktorého Kristus zomrel.
 Nech nie je teda hanobené
 vaše dobré.
 Ved' nie je Kráľovstvo Božie
 jedenie (jedlo) a pitie (nápoj),
 ale spravodlivosť
 a pokoj (mier)
 a tiež radosť
 v Duchu Svätom.
 Kto teda v tomto slúži Kristovi,
 je milý (príjemný) Bohu
 a vážený (uznávaný) u ľudí.
 Preto teda usilujme k pokoju (mieru)
 tiež k vzájomnému sa budovaniu.
 Neznič pre pokrm!
 Božie dielo.
 Všetko je síce čisté,
 ale zle človeku,
 ktorý je kvôli pohoršeniu.
 Dobré je nejest' mäso,
 ani nepiť víno,
 ani to, čo tvojho brata pohoršuje.
 Ty vieru, ktorú máš podľa seba samého,
 maj pred Bohom!
 Blahoslavený nesúdiaci seba v tom skúmaní.
 Avšak ten rozlišujúci
 pokiaľ' by zjedol, je odsúdený, (perfektum)
 pretože to nebolo na základe viery.
 Všetko čo nie je z viery, je hriech.
 Ale my silní, sme dlžní
 slabosti slabých nosiť (zniest', vydržať)
 a nie sebe sa páčiť (žiť len pre seba).
 Každý z nás nech sa blížnemu zaľúbi!
 K dobru,
 k budovaniu (posilňovaniu, vzdelávaniu).
 Ved' i Kristus nehl'adal zaľúbenie pre seba,
 ale ako bolo a je napísané (perfektum):
 Urážky (potupy, výčitky) urážajúcich teba,
 padli (vrhli, hrmuli) na mňa.
 Ved' to čo bolo napísané,
 k nášmu poučeniu napísané bolo,
 totiž cez vytrvalosť (trpezlivosť)
 a cez povzbudenie (napomenutie) Písiem,
 aby sme mali nádej.
 Ale Boh vytrvalosti (trpezlivosti),
 tiež povzbudenia (napomínania),

δώη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις
κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν,
15,6 ἵνα ὁμοθυμαδὸν
ἐν ἐνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν
καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.
15,7 διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους,
καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς,
εἰς δόξαν τοῦ θεοῦ.
15,8 λέγω γὰρ
Χριστὸν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς
ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ,
εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων,
15,9 τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους
δοξάσαι τὸν θεόν,
καθὼς γέγραπται·
διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσιν,
καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.
15,10 καὶ πάλιν λέγει,
εὐφράνθητε, ἔθνη,
μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.
15,11 καὶ πάλιν,
αἰνεῖτε, πάντα τὰ ἔθνη, τὸν κύριον,
καὶ ἐπαινεσάτωσαν αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.
15,12 καὶ πάλιν Ἡσαΐας λέγει,
ἔσται ἡ ρίζα τοῦ Ἰεσσαί,
καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν·
ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.
15,13 ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος
πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς
καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεῦειν,
εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι
ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

kiež vám dá on myslieť vo vzájomnosti,
podľa Ježiša Krista.
Aby ste jednomyseľne (spoločne, sorne)
jedinými ústami oslavovali (velebili) Boha
a Otca nášho Pána Ježiša Krista.
Preto prijímajte sa navzájom!
Práve tak (ako) Kristus prijal (aorist) vás
do Božej slávy.
Pretože hovorím,
Kristus sa stal a je služobník obriezky
za pravdu Božiu,
k potvrdeniu zaslúbení daných (pra)otcom.
A národy (pohanské) za milosrdenstvo
oslávili Boha
ako bolo a je napísané:
Kvôli tomu ťa vyznám v národoch,
tiež meno tvoje budem ospevovať.
A opäť hovorí:
Potešte! (radujte) sa národy (pohania)
s ľuďom jeho.
A opäť:
Chváľte všetky národy (pohania) Pána!
A chváľte ho všetky národy (ľudia)!
A opäť Izaiáš hovorí:
Bude výhonok (koreň, základ, zdroj) Izaiov
a ten, čo povstane, bude vládnuť národom.
V ňom národy majú nádej (dúfajú).
Kiež Boh nádeje
vás naplní všetkou radosťou
a pokojom vo viere,
k vášmu rozhojneniu, v nádeji,
v sile Ducha Svätého.

2. Časté motívy a výskyty slov v 14,1 – 15,13

Z prvej sady výskytov slov¹ v našej perikope je zrejmé, že celá naša stať sa odkazuje vždy nejakým spôsobom k *Bohu* (je možné hovoriť i o kresťanskom pojatí Trojice – Boh Otec, Ježiš Syn a Duch Svätý). Boh nie je pasívny, ale naopak, hrá v kresťanskom spoločenstve vo vzťahu ku kresťanom kľúčovú úlohu. Boh alebo Ježiš, sú takisto v tomto kontexte nazvaní „Pánmi“, čo je termín zaužívaný v ranej cirkvi na základe LXX, ktorá Božie meno (JHWH) prekladá termínom „Pán“. Pavol označuje Ježiša ako Pána (14,9.14/15,6), aj keď LXX alebo SZ Ježiša ako postavu vôbec nepozná. Dá sa teda povedať, že Pavol stotožňuje Boha (JHWH) v SZ s Ježišom. S tým súvisí i pomenovanie „Kristus“, čím Pavol nadväzuje na starozákonné očakávania v podobe záchrancu, „pomazaného“, teda Krista. Raná cirkev, i Pavol, v tom rozpoznali Ježiša, a preto je v NZ, ale i u Pavla, nazývaný Ježiš Kristus (15,5).

Ďalším zásadným slovom v našej perikope je *viera*.² Viera je základný postoj, ktorým sa kresťania vzťahujú k Bohu. Od tohto slova – viera, je odvodené i slovíčko veriť.³ To otvára a uzatvára nami zvolenú perikopu (14,2/15,13). S vierou má súvis i konflikt v rímskom zbore, ktorý Pavol charakterizuje vzájomným *súdením a posudzovaním*.⁴ Viera sa prejavuje i v náboženskej praxi, tzn. v *jedle*,⁵ ale tiež v zachovávaní určitých *dní*.⁶ A nielen tieto veci súvisia s vierou, ktoré sú hlavným ohniskom konfliktu. Podľa Pavla celý kresťanský život súvisí s Pánom, dokonca i *žitie*⁷ a *zomieranie*.⁸ Touto vierou nemá k Bohu prístup len určitá skupina ľudí, ale všetci i *pohania*.⁹

¹ θεός 16x / κύριος 12x / Χριστός 8x / Ἰησοῦς 3x (κύριος Ἰησοῦς 14,14 / Χριστός Ἰησοῦς 15,5 / Ἰησοῦς Χριστός 15,6) a πνεῦμα ἅγιος 2x.

² πίστις, v našej perikope sa nachádza 4x.

³ πιστεύω 2x.

⁴ κρίνω 8x.

⁵ ἐσθίω 13x / βρῶμα 3x.

⁶ ἡμέρα 4x.

⁷ ζῶω 7x.

⁸ ἀποθνήσκω 6x.

⁹ ἔθνος 6x.

3. Štruktúra textu

Táto perikopa je vymedzená veršom 14,1, ktorý v rámci Pavlovej parenézy (12,1 – 15,13) nastoľuje novú myšlienku. Aj keď sa v 14,1 – 15,13 používa podobný jazyk ako v 12,1 – 13,14, rozdiel je v tom, že má konkrétnych adresátov pomenovaných ako „slabých“ a „silných“ vo viere a obom skupinám adresuje určité výzvy (napr. 14,3). Predchádzajúce verše parenézy nie sú konkrétne výzvy tak ako v našej perikope (podrobné a rozvité), ale sú obecnými výzvami určené všetkým kresťanom. Verš 14,1 v našej perikope má podobu úvodnej výzvy. Ide teda o myšlienku, ktorú bude Pavol ďalej rozvíjať. Od 15,14 nasleduje záverečná časť celého listu do Ríma.¹⁰ Dalo by sa tiež povedať, že 14,1 – 15,13 je ukážkou apoštola Pavla, čo znamená pre kresťana obliecť Ježiša Krista v praxi (13,14). Vidieť to môžeme pri Pavlovom riešení konkrétneho sporu v kresťanskom spoločenstve v Ríme.

Následné rozčlenenie textu v tabuľke sa snaží zachytiť Pavlov dôraz a postupný evidentný posun (vyznačený hrubo), ktorým sa Pavol snaží vyriešiť tento spor medzi kresťanmi v Ríme.

(14,1) úvodná výzva – Pavlova výzva prijímať slabého vo viere bez posudzovania
(14,2–4) úvodná výzva rozvitá na konkrétnom probléme jedla a súdu (14,5–6) úvodná výzva rozvitá na príklade dní (14,7–9) úvodná výzva a v svetle života a smrti (14,10–12) úvodná výzva rozvitá na príklade súdu a Písma
(14,13) bilancia povedaného + prvý posun úvodnej výzvy
(14,14–18) nečisté jedlo a „čisté správanie“ – druhý exkurz do problematiky jedla
(14,19) druhý posun úvodnej výzvy – úsilie o vzájomný pokoj a budovanie
(14,20–23) čisté jedlo plus pitie – tretí exkurz k jedlu a súvis s vierou
(15,1–2) tretí posun úvodnej výzvy – povinnosť silných nosiť slabosti slabých a spoločné budovanie vzťahov v láske
(15,3–4) Kristus vo svetle Písma a účel Písma
(15,5–7) výsledok úvodnej výzvy – Boh darcom sily obom skupinám k spoločnej chvále; vzájomné prijímanie sa
(15,8–12) Kristus ako dedič zaslúbení a cez neho i pohania majú účasť na oslave Boha (15,13) záverečná žehnajúca formula

¹⁰ Rozdelením, kde začína Pavlova parenéza a kde začína Pavlov záver listu, som sa inšpiroval v: POKORNÝ, Petr. *Úvod do Nového zákona*. str. 323.

Z úvodnej Pavlovej výzvy prijímať „slabých“ vo viere bez posudzovania (14,1), je po sade argumentoch výzva posunutá v 14,13 na výzvu, ako sa vzájomne nesúdiť. V ďalšom posune (14,19) z výzvy: vyhnúť sa stavaniu prekážok bratovi, nachádza výzva o vzájomné úsilie k pokoju a budovaniu. V nasledujúcom posune (15,1) sa okrem vzájomného budovania hovorí i o vzájomnom zaľúbení k dobru. Pripomína sa tu znova myšlienka z úvodnej výzvy (14,1), ale už explicitne vyjadrená a zvýraznená, že silní sú dlžní znášať slabosti slabých a nie páčiť sa len sebe (15,1–2).

Finálnym a posledným rozvitím hlavnej výzvy sú verše 15,5–7. Do týchto veršov ústí celá Pavlova argumentácia. Zvesťou tých veršov je Pavlova prosba, aby mysleli vo vzájomnosti podľa Ježiša Krista (15,5), spoločne oslavovali jednomyseľne a jednými ústami Boha (15,6) a prijímali sa tak, ako ich prijal Kristus (15,7). Zo vzájomného súdenia, posudzovania a sporov medzi silnými a slabými vo viere, sa Pavol snaží obe skupinky posunúť k vzájomnému rešpektovaniu sa, kde viac ustupujú tí „silní“ vo viere, ako tí „slabí“. Ide o spoločné budovanie, čoho vyústením je spoločná jednomyseľná chválu a oslava Boha.

Tento spor ohľadom jedla, pitia a zachovávaní dní je praktický problém, ktorému Pavol venuje vo svojich epištolách jednoznačne najviac miesta, priestoru a najpodrobnejšie sa ním zaoberá.¹¹

¹¹ THEISSEN, Gerd. *Der Römerbrief*. str. 1.

4. Výklad

V. (14,1) úvodná výzva – Pavlova výzva prijímať slabého vo viere bez posudzovania

(14,1): Pavlova úvodná výzva je adresovaná určitej časti rímskych kresťanov. Túto časť Pavol v tomto verši najprv nijak neoznačuje, no na základe kontextu vieme, že sa jedná o „silných“ vo viere, ktorí sú tak označení až v 15,1. Navyše, z 15,1 je vidieť, že Pavol sa tiež radí medzi týchto „silných“ vo viere. Práve na týchto „silných“ je kladená Pavlova požiadavka prijímať, alebo ujať sa „slabého“ vo viere. Pavol hneď na začiatku nevysvetľuje prečo ich majú prijímať, ale vraví, čoho sa majú „silní“ vo viere vyvarovať – nie aby boli myšlienky „slabého“ posudzované, alebo aby došlo k sporu (διακρισεις διαλογισμων tu konotuje právny rozsudok cez bojovné názory). Toto tvrdenie je na základe prekladu i samotného kontextu nasledujúcich veršov (14,2.5), kde sú tieto rôzne názory popísané, zatiaľ čo v ostatných veršoch (14,3.4.6–13) Pavol zakazuje vzájomné súdenie a opovrhovanie oboch skupín.¹² To je formulácia, ktorá je prekvapivá. Viac by sme čakali, že pokiaľ je niekto slabý, tak by sa ho mali ujať tí „silní“ vo viere, za účelom „posilnenia“ jeho slabej viery. Nie ho akceptovať na tej úrovni viery v akej je.¹³

Prečo ho má prijať? Za akým účelom? Čo to vôbec znamená byť „slabý“ vo viere? Kto sú to tí „slabí“? Slovo *ἀσθενέω* znamená slabý, alebo chorý. V NZ má väčšinou význam negatívny. U Mt 10,8 sa píše, že učeníci majú takýchto ľudí uzdravovať a u Mt 25,36.39 je s takýmito slabými a chorými stotožnený sám Ježiš. Sám Pavol toto slovo v liste do Ríma používa len 4x (4,19/8,3/14,1.2). V 4,19 – kde je takisto ako v našom texte použité spojenie slabosti a viery) sa píše o Abrahámovi, že aj keď mal skoro 100 rokov a videl svoje odumreté telo i odumreté telo svojej ženy Sára, tak napriek tomu „neoslabil vo viere“, pretože nezapochyboval v nevieru v Božie zaslúbenie ohľadom jeho potomstva (4,20). „Slabosť“ vo viere na tomto mieste Pavol charakterizuje pochybnosťami v Božie zaslúbenie. Druhý výskyt je v 8,3, kde Pavol vykresľuje slabosť zákona, ktorý nie je schopný odsúdiť hriech v tele. To je schopný až Ježiš, pretože má telo na rozdiel od zákona, ktorý telo nemá. Tretí a štvrtý výskyt je v našej perikope a to konkrétne 14,1 a 14,2. Obohatenie tiež prinesie pohľad na problematiku v Korinte (1Kor 8), kde sa rieši problematika mäsa obetovaného modlám. Tam sa vo veršoch 11 a 12 hovorí o „slabom bratovi“ a o „slabom svedomí“ tých, ktorí nemajú poznanie. Teda termín „slabý vo viere“, ako naznačuje už samotný preklad, že tej viere niečo chýba, je slabá, dokonca „chorá“¹⁴. Tiež z kontextu epištoly do Ríma vidíme

¹² Takisto: Gerhard Dautzenberger. heslo: Διακρισεις. *Exegetical dictionary of NT* str. 306.

¹³ Pejoratívnejšie by sa to dalo vyjadriť, že je doslova chorý, jeho viera nie je zdravá (slovo *ἀσθενέω* je možno preložiť ako slabosť, alebo choroba napr. Fil 2,26.27).

¹⁴ Pozri: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 834.

hlavne z 4,19.20, že takýto druh viery charakterizujú pochybnosti, a to v Božie zasľúbenia. V našom prípade sa tieto pochybnosti týkajú otázky, či sa môže byť všetko (14,2) a či považovať všetky dni za rovnaké (14,5). Jozef Zmiejewski¹⁵ identifikuje slabých ako židovských kresťanov, ktorí mali znepokojené svedomie pre nečistotu a prestúpenie Zákona. Toto stotožnenie sa predbežne zdá naozaj pravdepodobné, ale uvidíme, či sa táto hypotéza neskôr vyvráti, alebo potvrdí. Najpresvedčivejším argumentom pre túto identifikáciu v našej perikope je pre mňa Pavlova narážka na pohanov v 15,9–12 s citovaním SZ. Prečo by inak Pavol argumentoval, že i pohania majú prístup ku chvále Hospodina?

Slovo *προσλαμβάνω* (prijímam, ale i vo význame beriem si niečo k jedlu¹⁶) je použité v tvare 2. os. pl. imperatívu. Jewett z tohto gramatického tvaru vyvodzuje, že sa jedná o pokračovanie a naviazanie na 13,14, kde je použitý ten istý gramatický tvar.¹⁷ Zrejme nie náhodou Pavol volí a hrá sa so slovíčkom, ktoré asociuje i prijatie v zmysle jedla (napr. Sk 27,33.36). Avšak, pre náš kontext je dôležité použitie tohto slova u Fm 1,17. Tu sa Pavol prihovára za otroka Onezima. Onezim utiekol jeho pánovi Filemónovi, u ktorého sa schádzala i cirkev. Pavol Filemónovi píše list, aby prijal Onezima späť. Dokonca už nie ako otroka, ale ako spolubrata v cirkvi. I v 14,1 majú „silní“ prijímať „slabých“! Viera „silných“ nie je v tom, že budú vysvetľovať, vyvracať, alebo konfrontovať „slabých“ s ich „silnou“ vierou, ale viera „silných“ má byť preukázaná v prijímaní tých „slabých“. Samotné prijímanie nebude vôbec jednoduché a podobne ako v prípade Filemóna, bude niečo stáť (pravdepodobne najviac sebazaprenie). Práve v tom je pre Pavla tá sila vo viere. Nepreukazuje sa tým, že na „slabého“ útočí, ale že ho prijíma (zrejme tým, že rešpektuje jeho odlišný názor) a chráni. Síce podľa gramatického rozboru tohto slova nevieme určiť presne o aké prijímanie sa jedná, ale súhlasím s Dunnom, ktorý hovorí, že tu ide o každodenné prijímanie v rámci cirkevného spoločenstva a nie o jednorazovú udalosť (oficiálne prijatie a vstup do cirkvi).¹⁸ To, že sa pravdepodobne jedná o každodenné prijímanie v rámci cirkvi, postupne uvidíme v nasledujúcich veršoch výkladu.

Termín v našej perikope – *πίστις* (viera), je pre Pavla veľmi zásadný termín. V liste do Ríma sa toto slovo vyskytuje dokonca 40x. Vierou reaguje kresťan na Božiu spravodlivosť a ňou je ospravedlnený (1,16). V slovníku¹⁹ je ešte tento pohľad doplnený o jeden širší rozmer. Viera je kresťanova odpoveď na Kristov spásny čin, teda na túto Božiu milosť. Viera formuje kresťanskú existenciu (Rim 14,22/1Kor 13,13), je základom kresťanskej existencie a

¹⁵ Jozef Zmiejewski, heslo: *ασθενής*. *Exegetical dictionary of the NT*. str. 171.

¹⁶ Tiež: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 835.

¹⁷ K tejto téme som sa už vyjadril v tretej kapitole s názvom: Štruktúra textu.

¹⁸ DUNN, James. *Romans*. str. 798.

¹⁹ Gerhard Barth, heslo: *πίστις*. *Exegetical dictionary of the NT*. str. 95.

prejavuje sa v láske (Gal 5,6). Navyše, viera ako uchopenie milosti nie je niečo, čo je fixné a nehybné. Preto je možné hovoriť o „slabom“ vo viere, alebo o raste vo viere (Fil 1,25/2Kor 10,15/1Tes 3,10). Každý kto verí: obrezaní i neobrezaní pohania (1,5) majú od Boha udelenú inú mieru viery (12,3). Preto si Pavol môže dovoliť rozlíšiť, že existujú „slabí“ a „silní“ vo viere. Dokonca v 12,3 Pavol ani nevyzýva k väčšej viere. To že ju má niekto menšiu, alebo inú, to ho neruší, to mu nevádi. Veľmi podobne je to vyjadrené v našej perikope! To, že sú niektorí „slabí“ vo viere, tak to rešpektuje a učí to rešpektovať i adresátov vo svojom liste do Ríma.

Ako to teda vyriešiť, keď žijú v cirkvi vedľa seba dve skupiny (Pavlom nazvané „silný“ a „slabý“ vo viere) a každá si o sebe myslí, že jej postoj vo viere je ten najlepší? Podľa Pavla, diskusie a dohady v rímskom zbore nemajú zmysel a sú neplodné. Pavol preto navrhuje iné riešenie: „Silní“ majú prijímať a rešpektovať názory „slabých“. Pokročilejší v kresťanskej doktríne by sa mali prispôbiť menej znalým a mali by uplatniť ich „silu“ v podopieraní „slabých“.²⁰

FACIT (14,1): Pavol implicitne oslovuje „silných“ vo viere a prikazuje im prijímať explicitne zmienených „slabých“ vo viere. S najväčšou pravdepodobnosťou sa zatiaľ zdá, že ide o židokresťanov. I keď Pavol vidí, že ich viera je „slabá“, niečo jej chýba, tak nevyzýva túto skupinku, aby sa uvedomili a začali svoju vieru „posilňovať“. Naopak, „silných“ implicitne vyzýva, aby ich rešpektovali a neposudzovali názory „slabých“. Už na začiatku argumentácie je jasne vidieť, že Pavol vedie k rešpektovaniu inakosti prejavu viery v rímskej cirkvi.

V. (14,2–4) úvodná výzva rozvitá na konkrétnom probléme jedla a súdu

- Pavlovo konštatovanie (14,2)
- Pavlov príkaz „silnému vo viere“ (14,3a)
- Pavlov príkaz a vysvetlenie „slabému vo viere“ (14,3b–14,4a)
- Pavlova výzva určená obom skupinám (14,4b.c.)

(14,2): Ani v tomto verši nie je explicitne vyjadrené, že podľa Pavla „silný“ verí, že môže jesť všetko (avšak, Pavol na predstaviteľa tejto skupiny jednoznačne myslí). Pavol schválne neoznačuje a neprovokuje hneď v úvode. Od začiatku je jeho zámerom obe strany zmieriť a nie ich rozdeliť. Obidve vyjadrenia sú dané do protikladu. V oboch je niečo vyjadrené implicitne. V prvom prípade sa jedná o „silného“ vo viere. V druhom prípade, konzumácia zeleniny u „slabého“ súvisí s vierou.

²⁰ Tak: KALVÍN, Jan. str. 491–492.

Je na mieste si teraz položiť otázku, čo konkrétne Pavol myslí? Dá sa to z kontextu jeho epištol nejako vyvodiť? Ako súvisí viera s jedlom? O akú zeleninu sa jedná?

Tak ako v predošlom verši hralo kľúčovú úlohu slovo viera (podstatné meno), tak tu je zásadné sloveso *πιστεύω* (verím). Toto sloveso je tiež veľmi početne zastúpené v Pavlovom liste do Ríma – konkrétne 20x. V jednom z textov Pavol tvrdí, že každý má od Boha udelenú inú mieru viery (12,3). Už len kvôli tejto skutočnosti je možná mienka, že určitej skupine ľudí ich viera dovoľuje jesť všetko. Ďalšie pre nás zásadne miesto je 10,14, kde Pavol hovorí o určitom reťazci ako vzniká viera. Viera vzniká počutím, ale tomu ešte predchádza Kristovo slovo, vyslanie a kázanie (10,17). Vierou to ale nekončí, vrcholom viery podľa Pavla je vzývanie Boha (10,9.10.13.14). Myslím si, že to je vrchol i v našej perikope – vzývanie a oslava Boha. Nezostať len u viery a dohadovaní sa o ňu – to podľa Pavla nie je až tak podstatné. Ďalší aspekt, ktorý môže s naším textom súvisieť je, že viera má súvis so spásou (Rim 1,16/6,8/10,9/13,11) a spravodlivosťou (Rim 1,16/6,8/10,9/13,11). Je možné, že implicitne i tu Pavol pracuje s myšlienkou, že viera adresátov, ktorým píše, súvisí so spásou i spravodlivosťou. Jedna skupina si myslí, že spása a spravodlivosť nesúvisí s jedlom (silní vo viere), druhá skupina si myslí, že súvisí (slabí vo viere). Prečo by inak Pavol argumentoval, že jedlo a pitie nesúvisí s Božím kráľovstvom (14,17) a pokrmom sa nemá ničieť Božie dielo (14,20)?

Slovíčko *ἐσθίω* (jem) nenájdeme nikde inde v liste Rimanom, len v 14-tej kapitole. Nachádza sa však v iných Pavlových textoch. V 1Kor 8,7–8.10/10,19.25.27–29 ide o mäso obetované modlám v podobnom kontexte, a to, nepriviesť „slabých“ v pohoršenie. 1Kor 9,4.7.13 pravdepodobne hovorí o jedle všeobecne ako o fyziologickej potrebe človeka. 1Kor 11 hovorí o slávení Večery Pánovej jedením (11,23–26). V 1Kor 15,32 Pavol cituje Izaiáša, kde je reč o jedle a pití, ako o pôžitkárskom bezstarostnom si užívaní života. Podľa Fitzmyera nejde o vieru, ale o kresťanskú slobodu, ktorá je sebaistá riskovať a trúfa si.²¹ Jewett ešte v tomto verši poukazuje na dobové súvislosti a vidí v slovnom spojení (verí, že môže jesť všetko) trochu úsmevnú narážku na „všemocný Rím“. Tak ako „silní“ vo viere môžu jesť všetko, tak tiež i v Ríme bolo povedomie, že Rimania sú „silní“ a môžu robiť všetko.²² Táto Jewettova interpretácia sa mi páči, no nedáva výklad, čo to znamená jesť všetko. Dunn si je v tomto prípade istý, že ide o všetko jedlo. Lenže, nesmieme tiež zabudnúť, že Pavol môže mať na mysli všetko v zmysle konkrétneho problému v Ríme, nie každého potencionalneho jedla. Každopádne uvidíme, či ďalšia Pavlova argumentácia nám tento problém viac ujasní.

²¹ FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 689.

²² JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 837.

Slovo *λάχανα* (zelenina) je termín, ktorý sa v NZ veľa nevyskytuje a je pomerne vzácny. V celom NZ je len 4x, z toho 3x v evanjeliách (Mt 13,32/Mk 4,32/Lk 11,42) a 1x Rimanom (14,2). K jedlu sa vyjadruje len v Rimanom. Početnejší je SZ cez LXX: Zo štyroch výskytov sa k jedlu vyjadrujú len 2: v Gn 9,3 dáva Hospodin Noemu a jeho synom za pokrm všetko živé, čo sa hýbe a zeleninu. V Pr 15,17 sa hovorí, že lepší je pokrm zo zeleniny tam, kde je láska, ako vykrmený vól tam, kde je nenávisť. Podľa Jewetta je i v tejto výpovedi ohľadom zeleniny skrytá a často prehliadaná irónia. Hovorí, že môže ísť o dva extrémny i u „silného“ – ješť všetko, i u „slabého“ – ješť len zeleninu. Jewettovi sa zdá pravdepodobné, že túto „slabú“ skupinu by mohli reprezentovať židovskí kresťania, ktorí sa zdržiavajú mäsa. Môže sa to týkať kóšer nariadení, pretože podľa jeho domnienky bol v dôsledku Klaudiovho ediktu predaj kóšer mäsa na trhoch pozastavený. Čoho výsledkom mohol byť uplatňovaný vegetariánizmus u skupiny „slabých“. Konzervatívni židovskí kresťania sa teda mohli zdržiavať mäsa a vína z nedosiahnuteľnosti kóšer produktov²³. Táto hypotéza sa na prvý pohľad zdá veľmi pravdepodobná, no pri jej domyslení má slabinu vo víne (14,17.21). Prečo by sa skupina „slabých“ kresťanov zdržiavala potom i vína, keď bol zastavený len predaj kóšer mäsa? Táto hypotéza sa mi nezdá preto pravdepodobná a navyše vieme o pomeroch v Ríme veľmi málo. Podľa Dunna židovský zákon ohľadom čistého a nečistého síce nehovorí o striktnom vegetariánizme, no kóšer zákony platili pre dobré vykrvácanie zvierat (Lv 3,17/7,26.27/17,10–14/Dt 12,16/23–24/15,23 a tiež Sk 15,20.29). V diaspóre tiež mohlo hroziť židokresťanom nebezpečenstvo poškodenia modloslužbou (požitie jedla obetovaného modlám) – problém naliehavý v Korinte (1Kor 8–10) a neskôr v Malej Ázii (Zj 2,14.20) a tiež Sk 15,20.29. Vieme tiež, že židovská komunita bola pred cca desiatimi rokmi vyhnaná z Ríma, vrátila sa len v malých skupinkách, čo mohlo mať za príčinu problém sa dostať po čisté mäso v Ríme. Navyše, Jozefus Flávius hovorí o tzv. oficiálnom oprávnení pre zachovávanie dietetických pravidiel. Podľa Dunna je oveľa viac pravdepodobný vplyv a pokračujúca dôležitosť židovského zákona v praxi židokresťanov ako vplyv pohanského synkretizmu na židovských kresťanov. Aj keď sám nesúhlasí s priamym a útočným stotožnením židokresťanov ako „slabých“ a pohanov ako „silných.“²⁴ Súhlasím s Dunnom, že základ problému bude pochádzať určite zo SZ ako od pohanov, ale znova Dunnova hypotéza neberie do úvahy problém vína (14,17.21).

(14,3): Opäť ako v predošlom verši je oslovený najprv „silný“ vo viere. Pavol mu adresuje radu, alebo skôr príkaz (imperatív), nepokladať toho „slabého“ za nič, nepohrdáť ním! „Slabému“ vo viere je prikázané, aby toho druhého nesúdil. Tí „silní“ majú tendenciu tých „slabých“ pokladať za nič. Tí

²³ Taktiež: str. 837–838.

²⁴ DUNN, James. *Romans*. str. 799–802.

„slabí“ zasa tých „silných“ súdiť. Zarážajúci je fakt, že v predošlom verši (14,2) sú charakterizované obe skupiny ako jediáce, pričom každá preferuje byť niečo iné. „Silný“ verí byť všetko, ale ten „slabý“ je zeleninu. Tzn., obaja sú jediaci, ale jeden všetko a druhý len zeleninu. V 14,3 je ich charakteristika posunutá na jediaceho a nejediaceho. Zrejme je tu charakteristika zo strany jediaceho. V tom prípade je ten jeden jediaci a druhý nejediaci. Iné otázky, ktoré sa tu ponúkajú sú: Čo tomu nejediacemu chýba, aby sa stal jediacim? Čo neje slabý vo viere? Čo znamená a obsahuje tvrdenie, že „silný“ je všetko?

Ten „silný“ má tendenciu tým „slabým“ pohrdáť a naopak ten „slabý“ má toho silného súdiť. Ten „silný“ je jediaci všetko, pričom ten „slabý“ je nejediaci všetko. Porovnaním oboch príslušníkov určitej skupine vyniká ich protikladnosť.

Sloveso charakterizujúce postoj „silného“ *ἐξουθενέω* (pohrdam, pokladám za nič) je v liste Rimanom len 2x (14,3.10). V evanjeliách je zmienka o Ježišovi, ktorým bolo pohrdané, u Mk 9,12 ako predpoveď zo SZ, že Ježiš to má zakúsiť. U Lk 23,11 pri výsluchu Ježišom pohrdá Herodes so svojimi vojakmi. Vo vzťahu k nášmu textu by sa mohla ponúkať súvislosť: „Silní“ vo viere sú tí, ktorí pohrdajú tými „slabými“ – čím sa nevedomky pripodobňujú Ježišovým protivníkom. Fitzmyer dokonca uvádza aj Pavlovu vlastnú skúsenosť ako príklad, kde si to sám na sebe mohol zažiť (2Kor 10,10).²⁵

Podobne „slabým vo viere“ nezostáva Pavol nič dlžný a adresuje im takisto radu, alebo skôr opäť príkaz. Podobne i oni majú tendenciu si niečo myslieť o druhej skupine a takisto ju niekam zaradiť. Preto Pavol argumentuje tým, k čomu zrejme najviac prichádzalo a to je súdenie.

Problémom súdenia *κρίνω* (súdím, posudzujem) sa Pavol nezaobrá len v našej perikope, ale venuje tejto téme viac riadkov v svojom liste. Podľa neho nemá nikto z ľudí právo súdiť druhého. Ak tak niekto robí, odsudzuje sám seba (2,1) a taký človek neujde Božiemu súdu (2,3). Súdiť bude raz Boh skrze Ježiša Krista i tie skryté veci (2,16). Zdá sa, že podľa Pavla je záležitosť súdenia len v Božích rukách, pretože on pozná i tie skryté dôvody a motívy, ktoré druhý človek nepozná. Jewett tu upozorňuje na podobnosť Ježišovho výroku (nesúďte aby ste neboli súdení Mt 7,1/Lk 6,37) k čomu vraj neexistujú žiadne paralely mimo ranného kresťanstva.²⁶

„Slabý vo viere“ teda nemá súdiť toho „silného vo viere“, pretože nepozná motiváciu a dôvody prečo všetko je. A ako zdôvodnenie, prečo by ich nemali súdiť, Pavol používa argument Božieho prijatia. Zvláštne, že tej druhej skupine len rozkáže nepohrdáť a už to viac nezdôvodňuje. Boh tých „silných“ prijal, preto tí „slabí“ nemajú právo to akokoľvek súdiť, alebo posudzovať. Slovo prijal, je to isté slovo ako v 14,1 a gramaticky vyjadrené je to aoristom, ktorý

²⁵ Tak: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 839.

²⁶ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 840.

značí jednorazovú hotovú udalosť. Podobne ako v 14,1, kde majú „silní“ prijímať slabého, tak v 14,3 sa hovorí, že Boh prijal „silného“ = „jediaceho“ s jedným zásadným rozdielom. To Božie prijatie je jednorazová a minulé záležitosť, pričom to prijímanie „slabých“ od „silných“ opakovaná a stále sa vracajúca a v cirkvi prítomná. Pavol argumentom Božieho prijatia ukazuje, že Boh prijíma hriešnikov, bez ohľadu na ich predchádzajúci stav alebo aktuálny výkon. Božie prijatie nesúvisí s predchádzajúcim výkonom, alebo sociálnym statusom²⁷.

V 14,3c je adresátom napomenutia „slabý“, zatiaľ čo v 14,1a „silný“. Postoj oboch skupín vo vzájomnom prijímaní by mal byť reflektovaný oveľa dôležitejším prijatím a to prijatím Božím.²⁸ Súhlasím s Dunnom, ale pre presnosť je nutné poznamenať, že Pavol to Božie prijatie adresuje hlavne „slabému“ vo viere, čím legitimizuje postoj „silného“ vo viere. Dunn si tu všima ešte jeden detail. Pavol tu vlastne vykresľuje prijímajúceho Boha skôr ako Krista.²⁹ Táto skutočnosť by mohla tiež nahrávať tomu, že identifikácia „slabého“ je židokresťan, pretože pre jeho minulosť i prítomnosť je prijatie „silného“ Bohom väčším argumentom, ako prijatie Kristom.

(14,4): V ďalšom verši Pavol pokračuje v myšlienke súdenia a text je i naďalej adresovaný „slabému“ vo viere. Pokladá mu otázku, kto je, že súdi iného príslušníka domácnosti. Tento neobvyklý obraz tu Pavol užíva, aby „slabému“ naznačil v akom vzťahu je on k druhému kresťanovi v rámci kresťanského spoločenstva. Jedná sa o domáceho, alebo domestikovaného otroka s asociáciou bezprostrednejšieho vzťahu medzi otrokom a konkrétnym pánom. Otrokom je zodpovedný len svojmu pánovi (Pr 22,7/1Pet 2,18/Lk 16,13/Sk 10,7).³⁰ Súdi toho, ktorého súdiť nemá absolútne právo, lebo je členom inej domácnosti a zodpovedá inému pánovi. „Silný“ vo viere je podľa Pavla príslušník cudzej domácnosti, kde kompetencie „slabého“ vo viere ani zďaleka nedosahujú. Jediný kompetentný je v takomto prípade len jeho vlastný Pán, ktorému stojí i padá. Inými slovami, otázka zlyhania i obstátia záleží na jeho Pánovi, nie na cudzom príslušníkovi, ktorému do toho nič nie je.

Slovo *σταθήσεται* (obstojí, alebo bude postavený – budúci čas a pasívny tvar) nie vďaka svojej sile, ale vďaka tomu, že Pán mu dá silu sa postaviť, obstáť. Pavlovi ide o to, aby súdenie a otázka posudzovania boli správne zaradené. Tak ako nemá právo posudzovať iný príslušník domácnosti cudzieho príslušníka domácnosti, takisto nemá právo posudzovať „slabý“ vo viere „silného“. Na príklade Pána domu a príslušníkov domácnosti Pavol preberá tento vzťah a aplikuje ho na veriace spoločenstvo.

²⁷ Takisto: str. 840.

²⁸ DUNN, James. *Romans*. str. 803.

²⁹ Taktiež: str. 803.

³⁰ Takisto: str. 803.

Slovo *κύριος* (Pán): Všetky výskyty na prvý pohľad v liste Rimanom prezrádzajú, že sa jedná buď o Boha napr. 12,19, alebo o Ježiša Krista napr. 13,14. Jedine v 14,4 oba termíny na prvý pohľad hovoria o človeku – pánovi domu, avšak pri detailnejšom nahliadnutí a v súvislosti je tu znova myslený Boh, alebo Ježiš. Inými slovami na obraze pána-človeka a jeho domáceho sluhu je tu vykreslený vzťah Boha a veriaceho. Príslušníci rôznych domácností majú síce rovnakú hodnotu, ale právo sa navzájom súdiť nemá ani jeden. Podľa Pavla každý veriaci, alebo skupina reprezentuje príslušníka inej domácnosti a spoločným menovateľom každého príslušníka domácnosti je jeden Pán – Boh. Súhlasím s Jewettom, podľa ktorého sa Pavol schválne vyhýba termínu otrok (nechce zdôrazniť poníženosť služby, ale vyjadruje príslušnosť pod autoritu) a používa slovo, ktoré asocjuje člena domácnosti, nie len otroka v domácnosti. Podľa neho môže mať Pavol na mysli otrokov domácnosti, ale tiež všetkých členov typickej gréckorímskej rodiny od sluhov v domácnosti, cez klientov a partnerov až po deti. Pavol sa podľa Jewetta schválne vyhýba termínu otrok, pretože jeho zámerom je stanoviť rovnosť členov každého s každým vo vzťahu k autorite pána domácnosti a nie oslabiť ich vzájomné postavenie. Pokiaľ sa tak deje a niekto seba vyvyšuje do nadradenej úlohy, nahrádza tým miesto Boha³¹. Myslím si, že presne tento zámer vymenenia úloh sleduje Pavol, keď „slabému“ adresuje ironickú otázku: Kto si ty súdiaci iného príslušníka domácnosti? Kalvín to vyjadruje ešte tvrdšie a hovorí, že ten, kto berie na seba autoritu súdenia patriacu len Bohu, tak ten okráda Pána o jeho pozíciu.³²

Na obraze domáceho otroka a Pána je tu vykreslený odkaz pre „slabého“ vo viere, že právo súdiť má len Boh (Pán) a nie žiadny z veriacich (príslušník inej domácnosti). Dôraz je tu jasne vymedzený smerom k sile Pána. Veď predsa ten, ktorý ho prijal (14,3c) môže spôsobiť i jeho povstanie. Nie pre silu služobníka domácnosti, veriaceho – ale pre silu Pána. Tak ako má právo súdiť a predložiť rozsudok v rímskom otrockom a rodinnom systéme len pán domácnosti, tak v kresťanskej cirkvi má právo súdiť druhého len Boh. Dokonca nie len súdiť, ale keď padá tak má moc a silu ho i pozdvihnúť. Predsa len jemu stojí a padá. Slovo *στηκω* (stojím pevne Fil 4,1/1 Tes 3,8/1Kor 16,13) a slovo *πίπτω* (padám Rim 11,11) sú Pavlove špecifické termíny a väčšinou spojené v súvislosti s Bohom. Sila Pána nie je v jeho majestátnosti, ale v jeho pomoci a podpore „veriaceho“ aby nepadal, ale vo vzťahu k nemu pevne stál (14,c). Jewett znova vidí v tomto slove dobovú narážku na silu, ktorá bola veľmi oslavovaná.³³ Jewettov postreh nesmeruje zlým smerom, pretože Pavol nielenže používa obrazy zo vtedajšieho sveta, aké jeho adresáti dobre poznali (viď napr. obraz pána a jeho domáceho sluhu), ale taktiež môže robiť dobové

³¹ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 842.

³² KALVÍN, Ján. str. 495.

³³ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 843.

narážky na vtedajšiu politickú a vojenskú situáciu. K týmto všetkým informáciám je nutné ešte dodať, že nemá existovať úplne žiadne nekritické a nediskriminačné posúdenie v rámci cirkvi. Tí, ktorí sú vo vnútri, by mali stáť pod bdelým mienením cirkvi (1Kor 5,12). Dokonca ani sám apoštol nestojí mimo jej posúdenia (1Kor 10,15).³⁴ Pavlovi nejde o to, aby sme si nerobili žiadny úsudok o druhých a nechali ich úplne napospas, ale aby sme ich tvrdo neodsudzovali a neuzurpovali si tak nárok súdu až rozsudku, ktorý patrí len Bohu.

FACIT: V tejto časti sa Pavol venuje rozdeleniu dvom problematickým skupinám v rímskom zbore. „Slabí“ židokresťania sú charakterizovaní ako tí, ktorí jedia zeleninu, sú nejediaci všetko a súdiaci „silných“. Naopak, „silní“ zrejme pohanokresťania sú ich protikladom jediaci všetko a pohrdajúci „slabými“. Tieto rozdiely oboch skupín súvisia a vychádzajú z ich rozdielneho presvedčenia pojatia viery. Pavol prikazuje „silným“ nepohrdáť „slabými“ a „slabým“ nesúdiť „silných“. „Slabým“ navyše argumentuje, že ten postoj „silných“ je rovnako legitímny ako ten ich, pretože samotný Boh k nemu pritakal a ich prijal. Ďalej „slabým“ na príklade pána a domáceho sluhu ukazuje na neprípustnosť vzájomného posudzovania. Tak ako nemá právo posudzovať jeden sluha domácnosti druhého, pretože to je kompetencia pána, tak nemá posudzovať jeden kresťan druhého, pretože to je Božia kompetencia. Dôležité je tiež povedať, že v otázke posudzovania ide o posudzovanie, ktoré vedie k rozsudku a nie posúdenie, ktoré môže kresťanovi pomôcť, poradiť a viesť k budovaniu.

V. (14,5–6) úvodná výzva na príklade dní

Podobne ako predošlé rozvedenie výzvy, má i toto rovnaký začiatok (14,2 vs 14,5): ὅς μὲν, akurát s jednou zásadnou zmenou. Prvý oslovený tu už nie je „silný“ vo viere (14,2), ale naopak implicitne a pravdepodobne „slabý“ (v kontexte a rovnakej logike perikopy 14,2). No Pavol ich necháva zámerne bez označenia, zrejme z dôvodu zbytočného nálepkovania, ktoré by mohlo vyvolať zbytočné pohoršenie. Vo verši 14,2 explicitne označil aspoň jedného, čím naznačil kto na akej strane stojí.

(14,5): Štruktúra verša i obsah sú podobné ako v prípade 14,2. Jednu skupinu charakterizuje rozlišovanie dní, druhej to je „jedno“. Takisto ako v prípade jedla (14,2–3), tak i tu nie je úplne jasné, čo Pavol myslí tým rozlišovaním *ἡμέρα* (dňa). Isté je, že prichádza na radu ďalší príklad rozdielnosti, a to buď v tých istých skupinách, alebo nejakej inej skupiny. Vo verši 14,5 neprichádza príkaz jednej a druhej skupine ako sa majú chovať, ako v prípade jedenia v predchádzajúcej stati (14,3), ale prichádza Pavlova výzva

³⁴ Mathias Rissi. heslo: κρίνω. *Exegetical dictionary of the NT*. str. 320.

obom spoločná, aby každý sám vo vlastnom rozume, vo svojom názore a konaní mal vnútornú istotu ohľadom rozlišovania alebo nerozlišovania dní. Pre Pavla neexistuje len jedno správne riešenie ohľadom problematiky dní. Nie je relevantný len jeden pohľad, ale môže byť i iný. Dôležité je, aby bol o tom veriaci presvedčený vo svojom vnútri, konkrétne vo svojej mysli (vo svojom rozume - *voũç*). Inými slovami, dôležité je, aby veriaci v tom mal vnútornú istotu, presvedčenie. Zaujímavým detailom je, že sa tu ani pri jednej skupine už nenachádza označenie „slabý“ a „silný“ vo viere. V otázke dní sa tomuto označeniu Pavol úplne vyhýba. Iná zvláštnosť - je tu slovo *κρίνω* (súdim, rozlišujem). Ako sme mohli vidieť v predchádzajúcich veršoch, tak súdenie Pavla nepohoršuje, pokiaľ sa jedná o rozlišovanie dní, a nie vo vzťahu k inému veriacemu. Zrejme zámerne tu toto slovo používa v tomto význame, aby ním ukázal to, čo je v kompetenciách veriaceho, teda posudzovanie dní a nie inú skupinu veriacich v kresťanskom spoločenstve. Ďalší detail vynikne, keď spojíme slovičko *ἴδιος* (vlastný, svoj) z jeho väzbami zo (14,5 – vlastný rozum a 14,4 – vlastnému Pánovi). Sú to jediné 2 výskyty v našej perikope. Vynikne nám obsah zvesti, čo Pavol sleduje, a ktorú potom bude následne vysvetľovať v ďalších veršoch (14,6–9). Teda: vlastné chápanie, porozumenie (14,5) – je určené *pre* vlastného Pána (14,6) a nikoho iného. Povedané inak: Toto chápanie je v rovine medzi „veriacim“ a Pánom a nikým iným. Tak ako v prípade jedla i v prípade dní, sú rozličné názory a postoje rešpektované a určené pre Pána. Pavol i v tejto rozdeľujúcej otázke rázne odmieta vzájomnú diskusiu a súdenie sa navzájom. Veriaci sa nemusia zodpovedať a sponedať svojmu bližnému, prečo rozlišuje, alebo nerozlišuje deň od dňa. Je to na jeho presvedčení, rozume, svedomí.

Otázky, ktoré z tohto verša vyplývajú sú nasledovné: Ide o charakteristiku inej skupiny? Alebo sa jedná o ďalší problém medzi „silnými“ a „slabými“? Čo má Pavol na mysli tým dňom? Ide o nejaký pôst, židovskú sobotu, kresťanskú nedeľu, alebo snáď nejaký iný sviatok? Ako rozumieť fráze, každý nech je v tom vlastnom chápaní naplnený istotou?

Myslím si, že sa jedná o charakteristiku ďalšieho problému medzi „silnými“ a „slabými“. Pre tento môj výklad svedčí fakt, že Pavol ho uvádza hneď na začiatku, za tým ako vymenuje problém s jedlom (14,2), a ešte ho uvádza rovnakým spôsobom *ὅς μὲν* (14,2.5). Ďalej ho rieši presne podobným spôsobom a navyše nezmieňuje, že sa tu jedná o ďalšieho jednotlivca alebo skupinu – umiestňuje to práve v kontexte perikopy medzi „silnými“ a „slabými“ vo viere. Nemyslím si, že by Pavol v tomto konkrétnom probléme v Ríme zrazu hypoteticky uviedol nejaký príklad z inej oblasti ako je jedlo. Myslím si, že jedlo bola otázka číslo jeden (venuje jej najviac priestoru) a rozlišovanie dní bola síce problematická v Ríme, ale už ju nemusí toľko rozvádzať ako jedlo, pretože princíp je rovnaký (14,21).

Čo sa týka obsahu, aký deň Pavol myslí, tak to už je zložitejšia otázka. Podľa Dunna³⁵ sa jedná o sobotu, veľmi citlivú otázku v rámci judaizmu tej doby:

- sobota je obsiahnutá v dekalógu (Ex 20,8–11),
- je zakorenená v stvorení (Gn 2,2–3),
- je spojená s izraelským sebe porozumením ako vyvoleného ľudu (Dt 5,15/Neh 9,13–14 / Ez 20,16/1Mak 1,43),
- akceptovanie soboty bol i znak prozelytov a ich participácií na zmluve (Iz 56,6).

Problematika soboty mu dáva väčší zmysel ako problém nejakých sviatkov alebo pôstnych dní, ktoré podľa neho ani v židovstve samom, ani v ranom kresťanstve nehrali takú dôležitú úlohu. Tiež otázka nedele ešte v tej dobe nebola problematickou a nehrala ešte kľúčovú otázku v pokračujúcej tradícii soboty. K sobote sa prikláňa i Gerd Theissen.³⁶ Problematika soboty na tomto mieste sa mi nezdá ako plauzibilná, a to presne s opačného hľadiska ako tvrdí Dunn. Tým, že sobota mala taký význam ako popísal, že by jej Pavol venoval tak málo miesta a zdôvodnení pre jej relatívny význam? Žeby otázke jedla venoval o toľko viac miesta a argumentačne ju rozvíjal, aj keď jedlo nebolo tak hlavným znakom pre Izrael ako sobota? Z týchto dôvodov sa mi zdá veľmi nepravdepodobné, že by Pavol na týchto miestach relativizoval sobotu. Navyše nenachádza sa tu žiadne zdôvodnenie alebo náhrada za tento deň, čo by naznačovalo i degradáciu kresťanskej nedele na svojvoľné individualistické kresťanstvo, čo by bolo v ostrom protiklade k hlavnému zámeru celej tejto perikopy: spoločnej oslavy Boha (15,6). Z týchto dôvodov zastávam presne opačné stanovisko, že tu ide o problematiku niečoho, čo v židovstve alebo v rannom kresťanstve nehralo tak kľúčovú úlohu, ako sobota. Iní veľmi zaujímavý pohľad na túto problematiku prináša Jewett.³⁷ Užitím „súdenia“ pre obe strany sporu podľa neho Pavol zrovnoprávňuje náboženský a morálny základ každej z oboch pozícií. Tiež si všíma detailu ohľadom nápadnosti jeho formulácie, kde nepoužíva technické termíny, rôzne formy svätenia, ale práve naopak sa im tu v tomto verši vyhýba. Podľa neho, Pavol schválne užíva všeobecnú formuláciu, ktorá zahŕňa širokú škálu rôznych pohľadov a praktík u Pavlových adresátoch. Na tento verš existuje veľa zástancov určitých výkladov:

- ranný vývoj nedele ako dňa bohoslužby,
- židovská sobota,

³⁵ DUNN, James. *Romans*. str. 805–806.

³⁶ THEISSEN, Gerd. *Der Römerbrief*. str. 3.

³⁷ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 844–845.

- židovské sviatky,
- pôstne dni,
- grécko-rímsky astrologický výpočet šťastných dní,
- rímske sviatky.

Podľa Jewetta práve Pavlova všeobecná formulácia predchádza určitým jasným stanoviskám a vymedzeniam týchto alternatív. Takéto stanovisko je síce rušivé pre ostatných komentátorov, ale Jewett si myslí, že by mohlo byť vhodné i vo vyjadrení Pavlových misijných princípov („všetko – všetkým“). Navyše tento postoj by tiež nemusel byť v protiklade s Rim 12,1, ktorý predpokladá celý život kresťana ako bohoslužbu, nielen v určité dni. Rovnako ako s Dunnom, nemôžem súhlasiť ani s Jewettom. Myslím si, že Pavol reaguje na konkrétny problém v Ríme, a preto nevymenováva presne o čo ide. Nemyslím si, že Pavlov zámer ohľadom otázky dní bol dosadiť si tam akýkoľvek deň (napr. ako Jewett vymenováva grécko-rímsky astrologický výpočet šťastných dní alebo rímske sviatky. Ako súvisia s Bohom (14,6)? Z tohto dôvodu sa domnievam, že sa tu jedná o niečo čo pochádza zo židovstva. Teda buď nejaké židovské sviatky, alebo pôstne dni, ktoré nehrajú až takú dôležitú úlohu v židovstve, alebo v rannom kresťanstve, a preto im Pavol nevenuje až takú pozornosť a necháva to na každého vlastnom rozume, či ich zachovávať, alebo nie. Podobne smeruje Kalvín, ktorý si je istý, že oba problémy prichádzajú z judaizmu. Tam Pán v zákone robil rozdiel medzi jedlom, (ktoré vyhlásil za nečisté a dal zákaz ho požívať) a dňami (tiež vymenoval sviatočné a slávnostné dni a kázal ich dodržiavať). Židom, ktorí vyrastali od detstva v doktrínach zákona bolo ťažké to opustiť. To, že boli naplnení týmto myslením, bolo dôkazom ich slabosti.³⁸ S Kalvínom súhlasím, že problémy našej perikopy majú svoje miesto niekde v SZ, súhlasím tiež s jeho názorom ohľadne nejakých sviatočných alebo slávnostných dní a pre úplnosť by som dodal, že vyhovovať by mohli i pôstne dni. S čím však s Kalvínom nesúhlasím je, že starozákonné vyhlásenie jedla ako nečisté má súvis so „slabými“, teda vegetariánmi (14,2) v našej perikope. Situácia v našej perikope sa skôr sústreďuje na akýsi druh asketizmu a nie na jedenie len určitých druhov pokrmov ako nám ponúka SZ. V SZ nikde nie je uplatnená prísna diéta ako napr. v našej perikope. Fitzmyer takisto uvádza rôzne možnosti ako napr. oslavy sviatkov a soboty (napr. jom ha kippurim Lv 16,29/13,27–32 alebo Zach 7,5/8,19) alebo pôstne dni. Pôstnym dňom sa v tomto kontexte venuje najviac a tiež ich rozvádza do detailov: židia v NZ dobe zachovávali pôst 2x do týždňa – v pondelok a štvrtok (Lk 18,12). Tiež mali zoznam dní, kedy nebolo dovolené sa postiť alebo smútiť. V čase raného kresťanstva naopak pripadajú pôstne dni na stredu a piatok (Did 8,1/Herm. Sim 5.3.7). Avšak, sám Fitzmyer

³⁸ KALVÍN, Jan. str. 496.

sa neprikláňa k žiadnej skupine a necháva túto otázku otvorenú.³⁹ Súhlasím s Fitzmyerom ohľadom pôstnych dní, ale nevylučujem i nejaké židovské sviatky okrem soboty. Navyše, pôstne dni by mohli dávať dobrý zmysel i v tom, že najviac miesta v našej perikope je venované problému jedla a tým pádom by i pôstne dni do tohto celku dobre zapadali.

Každý vo vlastnom chápaní (doslova rozumie) nech je naplnený istotou. Pavol rovnako ako v prípade jedla (14,2–3) nerieši odlišnosť a necháva obe skupiny v ich vlastnom stanovisku. Ako kritérium, čo je rozhodujúce v ich myslení, nie je Pavol a jeho názory, ale každého kresťana jeho vlastný rozum. Vlastné zdôvodnenie v otázke ohľadom dní je úplne postačujúce. Pavol ponecháva pluralitu myslenie nielen v jedle, ale i v otázke zachovávaní určitých dní. Myslím si, že táto fráza je praktickým naplnením toho, čo Pavol naznačuje vo veršoch 14,22–23. Teda vlastný rozum je určitým kritériom v záležitosti nepodstatných vecí, ktoré nie sú obsahom zvesti o Božom kráľovstve (14,17). Jewett vyjadrujúci sa tiež k tejto problematike tvrdí, či už z NZ dokladov (Rim 4,21/Kol 4,12) alebo z neskorších teológov (1Clem 42,3), že sa v ranom kresťanstve dá dovodiť silné presvedčenie charismatickej istoty. Individuálne presvedčenie sa stalo typické pre rané kresťanstvo.⁴⁰ Naopak, Kalvín sa snaží túto problematiku posunúť skôr do roviny „čo sa páči Bohu“ a nie „čo sa páči mne“. Pre neho je najzásadnejšie hľadanie Božej vôle a nielen hľadanie, ale byť na nej i závislý. Mysieť sama o sebe je pre neho pochybná a kolísavá.⁴¹ Kalvín viditeľne odráža svoju skúsenosť, alebo skúsenosť doby s Pavlovou. Pavol by určite Kalvínovi pritakal s hľadaním Božej vôle. Úplné potlačenie svojho presvedčenia, pochopenia alebo rozumu v „nepodstatných veciach“ ako je jedlo alebo dni na rozdiel od Kalvína Pavol nevylučuje, ba naopak podporuje.

(14,6): Zmýšľajúci – *φρονέω*, pre Pána ho zachováva (myslené konkrétne ohľadom otázky dňa). Zrejme tu Pavol myslí na obe skupiny – tých, ktorí rozlišujú, ale i tých, ktorí nerozlišujú dni. Ohľadom dní je dôležité zmýšľanie, pričom ohľadom jedla je dôležité jedenie. Opäť ako v prípade viery v 14,1, tak i tu nás slovo *φρονέω* uvádza do súvisu s veršom v 12,3. Tým, že má každý inú mieru viery, tak môže každý inak myslieť o sebe (12,3) alebo o dni (14,6). Opäť v oboch veršoch Pavla netrápi rôznosť zmýšľania, ale pre koho je to zmýšľanie určené – pre Pána. Podobnú myšlienku vyjadruje rovnaké slovo vo verši 15,5: Boh je ten, ktorý dáva toto zmýšľanie. Takže neovplyvňuje len vieru (12,3), ale i zmýšľanie (15,5), preto Pavla nepohoršuje rôznosť toho zmýšľania, či už sa jedná o dni, alebo jedenie. Dôležité však je to vymedzenie:

³⁹ FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 690.

⁴⁰ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 845.

⁴¹ KALVÍN, Jan str. 497.

Sloboda názoru v mysli, ktorá má jasno v stanovisku, je sloboda v a pod vládou Pána! Pavol tak berie za samozrejmé, že je to v súlade s Božou vôľou (12,2).⁴²

- myslíaci (ohľadom rozlišovania dňa) – Pánovi to myslí
- jediaci – Pánovi je (ďakuje totiž Bohu)
- nejediaci – Pánovi neje (ďakuje Bohu)

V (14,6b) prichádza na radu opäť pojednanie ohľadom jedla.

- jediaci („silný“ vo viere / ten, kto je všetko)
- nejediaci („slabý“ vo viere / ten, kto je zeleninu)

Obe skupiny majú spoločné to, že ďakujú Bohu. Rozdiel je však v tom, že jedna skupina je - konzumuje pre Pána a druhá neje. Síce pre Pána neje to, čo je tá druhá skupina pre Pána (mäso – 14,21). No tiež ďakuje Bohu, a to tým, že je zeleninu (14,2b). Pavol hovorí, že to jedlo nejakým spôsobom súvisí s Pánom – buď ho ješ, alebo neješ pre Pána, ale aj keď robíš tak či onak, vždy ďakuješ zato jedlo Bohu. Opäť všetko to konanie ohľadom (jedla, dní) by sa malo diať len v rámci vzťahu s Pánom. Podstatou tohto argumentu pre Pavla je, že navzdory odlišnosti oboch skupín nachádza bod, ktorý ich spája a to je modlitba. Či už je to jediaci, alebo nejediaci obaja rovnako za to jedlo ďakujú Bohu. To je pre Pavla zásadné a o to mu ide, aby tomu tak i jeho adresáti rozumeli. Inak povedané: Mysliaci – Pánovi myslí tento deň (argument pre „silného“ vo viere. Jediaci Pánovi je (argument pre „slabého vo viere). Pavol legitimizuje oba postoje a snaží sa doviesť svojich adresátov k tomu, aby i oni navzájom uznali svoje postoje ako legitímne (veď predsa všetko je to určené pre Pána – datívnou väzbou, ktorá sa tu 3x zopakuje je to zdôraznené). Pavol učí adresátov vzájomnému rešpektovaniu a ukazuje, že i v zdanlivo rozdielnych postojoch môžu byť spoločné veci, ktoré budujú: Modlitba a adresát ich prejavov viery – Boh). Dunn⁴³ hovorí, že sloboda, ktorú tu Pavol odporúča, nie je nič iné, ako schválenie ich názorov alebo oprávnenie ich postoja v myslení. Vďaka vzdávanie podľa Dunna je hlavne dôležité pre židokresťanov, aby si uvedomili, že nie len oni sú v súlade so svätou tradíciou ohľadom jedla, ale i tá druhá jediaca skupina, ktorá túto tradíciu rešpektuje voľne, takisto vzdáva tú istú vďaku Bohu. Nakoniec mimo tento kontext o to Pavlovi ide, aby i pohanovia vzdali Pánovi vďaku (1,21/14,11). V zásade súhlasím s formuláciou Dunna, no nesúhlasím, že je to hlavne určené „slabému“ vo viere. Slabému vo viere je určený argument čo sa týka jedla, a však „silnému“ zasa čo sa týka dní. Keď zdôrazníme len jednu časť, unikne nám Pavlova vyváženosť pre obe skupiny.

⁴² Pozri: DUNN, James. *Romans*. str. 806.

⁴³ Taktiež: str. 807.

FACIT: Pavol na konkrétnom probléme ohľadom zachovávanía dní v rímskom zbore ukazuje, že nie je dôležité, aký kto má v tom postoj, ale pre koho je tento deň zachovávaný. Každý má byť o tom presvedčený vo svojom vlastnom rozume alebo mysli. Nie je to tým pádom problém, ktorý sa týka môjho spoluveriaceho, ale ktorý je v kompetencii Pánovej (14,5). Ďalej Pavol sumarizuje a legitimizuje oba postoje. Či už je to postoj ohľadom jedla alebo dní, jednej alebo druhej skupiny, oveľa dôležitejšie než ich rozdelenie je, komu to je adresované – Bohu a pri jedle i to, čo ich spája a nerozdeľuje – modlitba (14,6). Čiže znova Pavol akceptuje určitú rôznosť v kresťanskom spoločenstve a kladie dôraz na spájanie, ako na rozdeľovanie.

V. (14,7–9) úvodná výzva v svetle života a smrti

(14,7): Pavol hovorí, že nikto nežije len sám pre seba a nikto sám sebe nezomiera. Čo znamená žiť a zomierať v Pánovi? Myslí Pavol len na veriaceho, ktorý sa hlási ku Kristovi, alebo myslí tým i na človeka, ktorý sa ku Kristovi nehľási? Súhlasím s Dunnom, pre ktorého sú verše 14,7–10 čisto kresťanská záležitosť. Dunn tvrdí, že táto myšlienka je veľmi bežná tej dobe. Myšlienka žitia pre niekoho, alebo niečí prospech, je dôverne známa pre grécky svet s jasnou implikáciou: žiť pre seba = sebecky. Naopak, nežitie pre seba = žiť pre Krista (2Kor 5,14–15/Gal 2,19/Rim 6,3–11- túto skutočnosť spojuje s krstom). Pavlova výpoveď ukazuje na nemožnosť úplnej autonómie. Kresťanská sloboda by nemala byť nikdy klasifikovaná ako druh autonómie.⁴⁴ Pavol sa snaží argumentom života a smrti poukázať na skutočnosť, že ako kresťania nežijú pre seba samých. Kresťanská viera je počas celého života až do smrti spätá s Bohom. Nežijem pre spoluveriaceho v cirkvi, ale pre Boha. Pavlova argumentácia posúva diskusiu na úplne základnú úroveň, a to je život a smrť samotná. Otázky živobytia, či jest' i mäso, alebo len zeleninu, pomáhajú zachovať život, ale sebazáchova by nemala byť hlavnou starosťou v živote. Účel života a smrti je niečo úplne iné a to život spätý s Pánom a nie sebecký život pre seba.⁴⁵ Veď predsa tak ako domáci sluha – či žije, alebo zomiera, nie je to len pre neho, ale pre pána. Podobne v náboženskej oblasti medzi kresťanom v Ríme a Bohom. Takí kresťania zomreli hriechu a starému ja (6,8–11) a žijú Bohu v Ježišovi Kristovi a nie sebe (2Kor 5,15).⁴⁶

(14,8): Tento verš je vysvetlením predchádzajúceho verša a odpoveďou na otázku: Pre koho žijeme a zomierame? Takže nie len jedenie a zachovávanie dní súvisí s Pánom (14,6), ale i naše žitie a zomieranie nejakým spôsobom súvisí s Pánom. Žitie a zomieranie sú termíny, ktoré obsiahnu a popíšu celý ľudský život od jeho narodenia až po zomieranie. Čo tým teda má apoštol Pavol na mysli? Obohatenie nám prinesie, keď sa pozrieme na výskyty slov

⁴⁴ DUNN, James. *Romans*. str. 807.

⁴⁵ Podobne: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 691.

⁴⁶ Takisto: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 847–848.

ohľadom ἀποθνήσκω (zomierania) a ζάω (žítia) v Pavlovom liste Rimanom. Kristus zomrel za bezbožných (keď boli ešte hriešni 5,8) a za hriech raz navždy (5,6/6,10). Prečo by tak adresáti listu do Ríma mali ešte žiť pre hriech (6,2.11)? Krstom sme boli pochovaní v jeho smrti a vzkriesením tak ako on vstúpili na novú cestu života (6,4.8). Kristus je vzkriesený a smrť nad ním už nepanuje (6,9). Prvý výklad spojenia s Kristom by mohol mať súvis s ľudským zomieraním. Pretože všetci ľudia a (v tomto prípade i kresťania) sú smrteľní, dokážu poraziť smrť len jediným spôsobom, a to, že budú v spojení s Pánom, ktorý túto smrť porazil (6,9), a to nám dáva nádej na víťazstvo. Pavol ale hovorí, že nielen v stave smrti sa má dovolávať vzťahu s Bohom, ale slúžiť mu celý život (12,1). V tomto prípade je znova relativizovaná skutočnosť vzájomného posudzovania. Veď predsa život a smrť sú neporovnateľne zásadnejšie záležitosti ako nejaké obyčajné dohady ohľadom jedla alebo nejakých dní. Pavol tu už siedmykrát za sebou opakuje tú istú myšlienku = za odlišné skupiny v Ríme je vždy nakoniec zodpovedný sám Boh (14,4.6.8).⁴⁷

(14,9): Tento verš je dotiahnutím predošlého verša a uberá sa podobným smerom, ako sme načrtli vyššie z kontextu epištoly do Ríma. Tu je ten motív ešte viac explicitne vysvetlený a vyargumentovaný. Slovo κυριεύω (panujem) v kontexte listu do Ríma nás opäť privádza do 6,9, kde sa nachádza to isté slovo v kontexte, že Kristus porazil smrť a má i nad ňou vládu. Naše žitie i zomieranie má súvis s Pánom, pretože Kristus zomrel a ožil. Kristus nie je Pánom pretože sme ho za Pána uznali, ale pretože ἀπέθανεν καὶ ἔζησεν. Teda zvíťazil nad smrťou, má nad ňou moc. A v tomto kontexte má právo i nad kresťanmi a v ich životoch byť Pánom a panovať. Je zaujímavé, že Pavol neargumentuje stvorením človeka (Gn 1–2) ani tým, že nás Boh stvoril, že sme jeho stvorenia a má právo byť našim Pánom. Jeho argument je soteriologický – Kristom, jeho smrťou a vzkriesením a nie kreacionistický. Navyše, v prvej časti tohto verša sa tu jedná o predpavlovskú terminológiu ohľadom vzkriesenia a smrti, ktorá sa veľmi rýchlo sformovala a bola zaužívaná v cirkvi.⁴⁸ Okrem toho, je tu myšlienka eschatologickej perspektívy, ktorá počíta i s životom po smrti. Nie len v tomto, ale i v budúcom živote má kresťan podiel s Bohom.⁴⁹ Pavol jednoznačne mieri týmito zásadnými argumentmi podstaty kresťanstva k relativizovaniu banálnych sporov ohľadom jedla a dní.

Veľavravný je v tomto verši už samotný titul, ktorý tu Pavol použije: Χριστός (Kristus – Pomazaný – to je grécky prepis hebrejského מָשִׁיחַ mesiáš), čo asociuje so SZ, hlavne neskoršieho židovstva záchrancu, v ktorom kresťania rozpoznali Ježiša – mesiáša.⁵⁰ Zvláštna je tu tiež formulácia, že Kristus ožil, ktorá je v aktívnom a nie pasívnom vyjadrení – bol oživený. Táto

⁴⁷ Na túto myšlienku ma priviedol: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 847–848.

⁴⁸ Podobne: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 691.

⁴⁹ Taktiež: DUNN, James. *Romans*. str. 808.

⁵⁰ J.B. Souček, heslo: Kristus. *Biblický slovník*. str. 364.

formulácia vzkriesenia (Kristus ožil), je veľmi ojedinelá a nachádza sa v NZ len 4x (ale v súvislosti s Kristom len 2x: Rim 14,9/Zj 2,8). Inak pre túto skutočnosť je veľmi častá formulácia v pasívnom rode (bol vzkriesený – 4,25/6,4.9/7,4/8,34). Aktívny rod je použitý len pre toho, ktorý Ježiša vzkriesil z mŕtvych (2x Boh – 4,24/10,9 a 2x Duch – 8,11).⁵¹ Tiež tu je vyjadrená myšlienka, že Kristus je Pánom nielen živých a zomierajúcich, ale i mŕtvych podobne: (4,17). To že Kristus zomrel i ožil, je vyjadrením samotného evanjelia. To je silná argumentácia zo samotného základu kresťanskej existencie a základu evanjelia. Čo teda tým Pavol chce povedať? Evanjelium je hlavne správou o Kristovej smrti a vzkriesení a nie o jedle, pití a zachovávaní určitých sviatkov (podobne 14,15). Veď čo je jedlo a pitie oproti samotnému základu evanjelia? Pavol jasne ukazuje, že základ evanjelia je Ježišova smrť a vzkriesenie. To zásadné sa odohralo mimo človeka a ľudskú existenciu vďaka Kristovi! Záleží len na Kristovi, jeho smrti a vzkriesení. Nie na ľudskom dodržiavaní nejakých sviatkov, či jedení a pití! Život kresťana je tak založený na Kristovi a jeho diele a nie na vlastnom výkone.

Za povšimnutie tu stojí i Pavlova zvukomalebná slovná hračka (κυριεύω – byť pánom) a slovo (κρίνω – súdiť). Pavol tým jasne naznačuje, kto má právo nad kresťanmi byť pánom a tiež ich súdiť – jedine Kristus alebo Boh. Okrem toho už pribudli ďalšie dva argumenty ohľadom Kristovho panovania a vlády, čo už činí spolu 9 odkazov v tejto perikope. Táto sekvencia jasne dokazuje, kto má právo bez limitov vládnuť nad veriacim. Vrchol tejto vlády je bezhraničnosť i v oblasti smrti a života. Kristus svojou neobmedzenou vládou je tiež konečným sudcom vo veciach dní a jedla. Kristus týmto eliminuje poslednú štipku nedôveryhodnosti ohľadom tohto sporu či už zo strany „silného“ alebo „slabého“ vo viere.⁵²

FACIT: Pavol v tejto sekcii (14,7–9) siaha po argumentoch z oblasti úplne najzákladnejších rovín ako sú kresťanský život a smrť. Kresťanská existencia nie je autonómna samostatná nezávislá, ale jej celý život dokonca i v čase smrti je spojený s Pánom. Božia vláda je neobmedzená a vďaka spojeniu s Kristom má kresťan i eschatologickú nádej na večný život. Vzťah kresťana k Bohu nie je založený v nejakom spôsobe zbožnosti, ale práve v smrti a v Kristovom vzkriesení. Cieľom Pavlovej argumentácie v tomto bloku je relativizácia banálnych sporov, ako sú jedlo a dni (14,5–6) a vyvýšenosť a uznanie zvrchovanej autority Pána vo všetkých oblastiach kresťanskej existencie. Táto relativizácia je ukázaná hlavne vo verši 9, kde Pavol cituje priamo z jadra evanjelia – teda z Kristovej smrti a vzkriesenia. Sviatky, jedlo a pitie sú oproti základom kresťanstva a jadra evanjelia naozaj banalitou. Kresťanská existencia

⁵¹ Zvláštna zhoda náhod, že v NZ sú za Ježišovo vzkriesenie vyjadrené v aktívnom rode zodpovedné tri osoby (Boh, Duch a Kristus) o každej je to zaznamenané 2x.

⁵² Inšpiroval ma: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 849.

spočíva na výkone Kristovom a nie predsa na výkone kresťana a už vôbec nie, pokiaľ ide o nejaké sviatky, jedlo alebo dni.

V. (14,10–12) úvodná výzva na príklade súdu a Písma

(14,10): V tomto verši je prvý implicitne oslovený „slabý“ vo viere, ktorému je adresovaná podobná otázka ako vo verši 14,4a. Odvodzujem to na základe veršov 14,3b.4a a rovnakého slovíčka „súdiť“. Drobná zmena je určená len kontextom: v 14,4a je predmetom cudzí príslušník domácnosti (iní veriaci, či veriaca skupina). Tu v 14,10 je predmetom *ἀδελφός* – brat. Pavol týmto výrazom oslovuje kresťanov v Ríme, viď: (1,13/7,1.4/8,12 ...). Teda zmysel je ten istý, len je použité iné slovíčko s rovnakým významom: „iní veriaci v cirkvi.“ Práve týmto drobným rozdielom z predošlých veršov Pavol naznačuje tú spojitosť a rovnosť – oba sú si vzájomne bratmi, členmi Kristovej rodiny. Ako druhý je implicitne oslovený „silný“ vo viere (14,10b), ktorému je opäť adresovaná podobná otázka ako vo verši 14,3a. Odvodzujem to na základe verša 14,3a a rovnakého slovíčka „pohrdať, pokladať za nič“. Iné je tu opäť označenie príslušníka danej skupiny: v 14,3a je ním „nejediaci“, pričom v 14,10b Pavol užije termínu „brat“. To je dokladom toho, že sú si navzájom rovnocennými partnermi, bratmi v kresťanskom spoločenstve.

Obe tieto otázky adresované obom skupinám vyznievajú až ironicky, pretože po Pavlovej sérii argumentov je na ne jasná odpoveď: „Nie nemáme právo súdiť a pohrdať.“ Pavol tak definitívne eliminuje oprávnenosť súdu z pozície oboch skupín.⁵³ Po týchto dvoch otázkach adresovaných obom skupinám prichádza opäť spoločný svorník, a to v podobe predstúpenia na stolicu Božiu. Náznak tejto myšlienky už je vo verši 14,4, kde sa hovorí o tom, že každý jeden veriaci je ako príslušník domácnosti, ktorý je zodpovedný vlastnému Pánovi, ktorému stojí, padá... Teda vlastný Pán ho bude súdiť, nie iní veriaci. Podobne je táto myšlienka vyjadrená i na iných miestach NZ (1Kor 2,15/4,1–5/Jak 4,12).

Opäť sa tu naskytajú minimálne dve otázky. Koho Pavol myslí tým termínom všetci? Jedná sa len o veriaciach, alebo i neveriacich?

Už len samotné slová: súdiť, pohrdať evokujú myšlienku súdneho procesu. To je takisto určitá forma súdenia a rozsudku. A navyše vo verši 14,13a to Pavol i implicitne vysloví, aby sa obe skupiny navzájom nesúdili. Zhrnie súdenie a pohrdanie pod spoločný menovateľ – súdenie. Hlavne slovíčko súdiť je výhradne termín zo súdneho prostredia a v našom texte je spomínané 8x (14,3.4.5.10.13.22). Slovo *βῆμα* (súd, súdna stolica): je u Pavla len 2x. V liste do Ríma použité len 1x, a to pre súd Boží. Okrem Rim 14,10 sa toto slovo vyskytuje u Pavla ešte raz, a to v 2Kor 5,10, kde sa nachádza veľmi podobná myšlienka tej našej: Všetci sa musíme postaviť pred Kristovu súdnu stolicu,

⁵³ Podobne: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 850.

aby si každý odniesol odplatu za to čo vykonal v tele pokiaľ žil. Opäť to isté slovo (každý, všetci). Zdá sa, že u Pavla to znamená každý človek bez výnimky, teda veriaci i neveriaci. Tiež je dôležité nezabudnúť aj na mŕtvych. V Rim 14,10 je súdna stolica Božia, nie Kristova, zrejme v súvislosti silnejšej podpory myšlienky pre bývalých židov. Tiež u Pavla je to jediné použitie slova „súd“ v súvislosti so slovom βῆμα (súdna stolica, inak Pavol používa ešte iný výraz pre Boží súd a to: κρίμα τοῦ θεοῦ (Rim 2,2.3). Je to tiež jediné použité slova „súdna stolica“ v súvislosti s Bohom alebo Kristom. Inak všetky ostatné výskyty nájdeme v evanjeliách a hlavne v Skutkoch, kde všetky hovoria o ľudskom súde:

- (Mt 27,19/Ján 19,13) Pilát súdi Ježiša,⁵⁴
- (Sk 12,21) Herodes,
- (Sk 18,12.16.17) židia chcú, aby Gallio súdil Pavla,
- (Sk 25,6.10.17) na pokyn židov Festus súdi Pavla.

Pavol opäť použije známy obraz z vtedajšieho sveta a vzťahne a aplikuje ho do náboženského prostredia. Prvý krát to urobil s obrazom Pána domu a jeho príslušníka domácnosti (14,4b). Teraz to isté robí s myšlienkou a obrazom súdu. Oba obrazy vypovedajú o rovnakej skutočnosti – súdi len Boh a nie človek. Súd je síce doménou vrchnosti a moci, ale podľa Pavla existuje ešte vyššia inštancia ako svetský súd, a to, súd Boží, pred ktorý sa postaví každý, vrátane tých, ktorých nemal právo nikto súdiť. Pavlov pohľad na svet je spätý s myšlienkou, že raz niekedy v budúcnosti nastane deň Božieho súdu (Rim 2,3), keď Boh bude súdiť skryté veci ľudí skrze Ježiša Krista (2,16). Podľa Pavla bude pred tento súd postavený úplne každý (nielen kresťania) a všetkým bude odplatené podľa svojich skutkov (Rim 2,6). Tento Boží súd nie je Pavlova originálna myšlienka, ale je známa už i v SZ a tiež u Ježiša (Dan 7,9/1 Enoch 45,3/47,3/Mt 19,28/25,31).⁵⁵ Veľmi dôležitá myšlienka je tu tiež to, že βῆμα je verejné miesto. Tým Pavol zdôrazňuje otvorenosť úsudkov pred všetkými prítomnými v kontraste z viac zákernejšou, neprijemnejšou a uštipačnou formou jazyka vo vnútri skupín medzi sebou.⁵⁶ Jednoducho povedané, na verejnosti pri prítomnosti oboch strán sa jedna skupina o druhej bude inak vyjadrovať ako niekde v súkromí. Navyše, súd odhalí i dovtedy skryté motivácie oboch skupín, čo dovtedy pri obojstrannom posudzovaní chýbalo. Ale hlavne, úlohu sudcu zohrá nato určená osoba, v našom prípade (Boh) a nie oni sami.

(14,11): Pavol toto svoje tvrdenie podporuje Písmom, čiže citáciou zo SZ, konkrétne z Iz 45,23. Pavol cituje len posledné dve vety, pričom je to citácia

⁵⁴ Podľa logiky apoštola Pavla sa to raz obráti: Boh, Ježiš, bude raz súdiť Piláta.

⁵⁵ Berndt Schaller. heslo: βῆμα. *Exegetical dictionary of the NT*. str. 215–216.

⁵⁶ Na túto myšlienku ma naviedol: DUNN, James. *Romans*. str. 809.

doslovná zo LXX, plus pridáva predtým vetu: „*Akože Ja žijem, hovorí Pán*“ , čo je tiež doslovná citácia zo SZ. Ťažko však povedať, z ktorého miesta. Táto fráza sa totiž nachádza v SZ presne 18x - najviac u Ezechiela (12x), ale tiež raz u Izaiáša (49,18). Každopádne citovaná fráza je z prorokov a je to výpoveď o dôveryhodnosti a istote výroku. To, čo Hospodin hovorí, sa vždy stane. Pavol tak spája dve starozákonné citácie. Zaujímavé, že LXX prekladá slovo שבע (prisahať) výrazom ἔξομολογέω (vyznám, velebím, chválím). V celom Izaiášovi sa nachádza tento posun len na tomto mieste. Inak všade inde hebrejské slovo שבע LXX prekladá slovom ὁμνῶμι. Čo značí zrejmy posun vo význame. Tiež je zvláštne u Iz 45,23, do akého kontextu zaznievajú tieto Hospodinove slová. Je to v kontexte spásy pre všetkých, nielen pre Izrael (Iz 45,22.23). Slovo ἔξομολογέω (vyznám, oslávim Boha) Pavol užíva len 3x vo svojich epištolách (14,11/15,6 a Fil 2,11). Ide o oslavu, vyznávanie Boha, (alebo Ježiša) na slávu Boha. Opäť je tu zvýraznená myšlienka každého človeka bez výnimky.

Vidíme, že Pavol na základe vyskladanej citácie zo SZ podopiera svoje tvrdenie o univerzálnosti Božej moci (pokiaľ žijeme a zomierame Pánovi sme) a Božieho súdu („všetci“ bez výnimky sa pred ním postavíme a sklónime) a takisto u Izaiáša je pre Pavla kľúčová myšlienka toho, že Boh má exkluzívnu a konečnú autoritu na súde.⁵⁷ Okrem toho tým Pavol sleduje ešte i tieto zábery:⁵⁸

- vyzdvihnutím textu zo SZ a predstavenie Boha univerzálneho zvyšuje dôležitosť Boha a jeho súdu,
- ďalej je to pripomienkou židovským kresťanom, že odveký Boží zámer bol vždy počítať aj s pohanmi,
- tiež pripomienkou pohanom, že ich konverzia bola predpovedaná a prehlásená Bohom k Izraelu už dávno a doložená i Písmom.

Takisto, treba zdôrazniť ďalšiu dôležitú zvesť nášho oddielu, ktorou je Božia záchrana na súde. Veď predsa Kristovi ide hlavne o záchranu veriaceho, a okrem toho, je tu zmienka i o chválení a velebení Boha. Kľaknutie a vyznanie je asi tá najvyššia forma úcty aká existuje. Pretože je tam zapojený vonkajší postoj človeka – kľaknutie, a tiež vnútorný postoj – reč.⁵⁹ Tiež je to typická forma úcty vo vtedajšom svete: úklon pred panovníkom krajiny vzťahnutý na úklon pred panovníkom sveta.

⁵⁷ Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 851–852.

⁵⁸ Inšpiroval som sa u: DUNN, James. *Romans*. str. 809–810.

⁵⁹ Pri čítaní komentárov k tomuto veršu som bol zvedavý, kto si tento detail všimne. K môjmu údivu zo všetkých komentárov čo som prečítal to bol len jediný z nich, a to Kalvínov, nie úplne najobsiahlejší komentár k listu do Ríma. KALVÍN, Jan. str. 503.

(14,12): Pavol zakončuje túto časť argumentácie konštatovaním, že všetci sa postavíme“ pred Boží súd. Každý jeden bude zodpovedný sám za seba a nie za svojho brata v cirkvi. Navyše do tejto formulácie zahŕňa Pavol i samého seba: *ἕκαστος ἡμῶν* (každý z nás) – teda i Pavol bude podrobený súdu. Je zrejmé, že nie je úniku pred povinnosťou skladať účty Bohu. Tento fakt by mohol napomôcť tomu, aby veriaci v Ríme sa viac sústredili na seba ako na svojich spoluveriacich. Pokiaľ by to členovia cirkvi v Ríme akceptovali, tak by mohli prestať vzájomné škriepky a efektívnejšie by mohli spolupracovať na Pavlovom misijnom projekte – v podpore Božej spravodlivosti.⁶⁰ Inak myšlienka zúčtovania nie je jedinou zmienkou v NZ (napr. Mt 12,36/Lk 16,2/Sk 19,40/Žid 13,17/1Pet 3,15/4,5).⁶¹ Pavlov záver v tomto verši i stati o súde vyzýva k pokore a definitívnemu odovzdaniu súdu do Božích rúk.

FACIT: V tomto oddieli sa najprv nachádza oslovenie pre obe skupiny, aby si uvedomili, že ani jedna nemá právo súdiť tú druhú (14,9a.b). Súd patrí Bohu a všetci bez výnimky sa pred jeho verejný súd postavíme (14,9c). Boží súd nie je nejaký Pavlov výmysel, ale je známa vec už v SZ, napríklad u Iz 45,22, ktorého Pavol cituje. No a ako záver, po sérii argumentov, prečo by sa kresťania v Ríme nemali vzájomne súdiť, Pavol uvádza argument, že každý vydá počet za seba samého. Preto by sa mali kresťania v Ríme viac sústrediť na svoju vieru a jej prejavy, ako na druhého.

V. (14,13) bilancia povedaného + prvý posun úvodnej výzvy

Po sérii argumentov, príkladov, vysvetlení a odbočke do SZ prichádza na radu prvé zhrnutie toho, čo bolo povedané. Na zhrnutie zasa Pavol naviaže s jeho výzvou a príkazom, čo by malo radšej namiesto toho nasledovať. Záverom, po ktorý Pavol došiel je, aby sme sa teda už navzájom nesúdili (1. os. plurálu naznačuje, že ani Pavol nie je mimo tejto skutočnosti, tiež sa k nej hlási).

Dôvody, o čo opiera toto tvrdenie, sú dostatočne vymenované vo veršoch 14,2–12. Radšej, podľa Pavla, treba usúdiť (je to dokonca rozkaz, imperatív), ako nepoložiť prekážku pre bratovo pohoršenie. Pavol týmto výrokom rozvíja úvodnú výzvu (14,1) a posúva ju ďalej.

Ten posun je v tom, že obe skupiny namiesto toho, aby venovali energiu vzájomnému posudzovaniu, majú ju teraz vynaložiť opačným spôsobom, hľadať možnosti, ako si navzájom neklásť pohoršenia a prekážky. Dunn si všima prechod z prvej osoby plurálu do druhej osoby plurálu na začiatku tohto verša, z čoho vyvodzuje, že Pavol má na mysli pravdepodobne zmenu adresáta z oboch skupín (14,13a) na jednu (14,13b) konkrétne „silného vo viere“.⁶²

⁶⁰ Podobne: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 852.

⁶¹ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 810.

⁶² Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 817.

Tiež je dôležité si tu všimnúť jeden podstatný detail. Pavol použitím 1.os. pl. v tomto verši začleňuje i seba samého do tohto sporu a to zrejme zámerne na mieste, kde je výzva o vzájomné uzmierenie (14,13).

Prekážka a kameň úrazu (pohoršenie) sú činnosti, ktoré sú výsledkom súdenia a pohrdania. Pavlova rada je presne opačná – snaží sa, aby nedošlo k rozdeľovaniu, ale k spájaniu. Energia oboch skupín má byť vynaložená správnym smerom – nie teda na vzájomné posudzovanie, ale na vzájomné usudzovanie ako sa nesúdiť.

FACIT: Pavol týmto veršom sa snaží posunúť úvodnú výzvu, adresovanú len „silnému“ na vzájomné spoločné budovanie oboch skupín. Energia má byť investovaná správnym smerom, nie na vzájomné súdenie a na vzájomné stávanie si prekážok do cesty. Týmto posunom Pavol naznačuje úsilie o vzájomný rešpekt a porozumenie, preto nie je tiež náhodou, že Pavol sa sám včleňuje do tohto problému v rímskom spoločenstve zámerne práve na mieste, kde sa jedná ukončenie vzájomného súdenia.

V. (14,14–18) nečisté jedlo a „čisté správanie“ – druhý exkurz do problematiky jedla

(14,14): To, čo sa Pavol chystá povedať, tak o tom ma vedomosť – to *οἶδα* (vie) a je o tom i *πειθω* (presvedčený), nie len sám v sebe, ale dokonca túto vedomosť a istotu má *ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ* v Pánovi Ježišovi. Obe slovesá sú gramaticky silne vyjadrené. Obe sú vyjadrené v perfekte, čo je stav, ktorý bol a trvá až doteraz. Slová čo zaznejú budú mať veľkú váhu – tieto slová sú zaštitené nie len Pavlovou istotou, presvedčením, alebo vedomosťou, ale sú zaručené i Ježišom Kristom. To je veľmi silná záruka a výpoveď. Pavol je presvedčený a istý, že nič samo o sebe nie je obecné, iba tomu, kto to zaň považuje. Jednoznačne kľúčové slovíčko v tomto verši je: nečisté (obecné, obyčajné), slovo v tomto verši 3x zopakované.

Odkiaľ berie Pavol túto istotu? Čo má ale týmto slovom Pavol na mysli? Z nasledujúceho verša sa zdá, že to má znova súvislosť s jedlom, teda ide zrejme o „nečisté jedlo“.

Mohlo by sa jednať o:

- a) Nečisté ako označenie pre mäso zo zvierat zo SZ (napr. Lv 11/Dt 14). Vo svetle Pavlovej istoty by teda šlo o to, že nič nie je nečisté samo o sebe (žiadne zviera), len tomu, kto ho za nečisté pokladá (teda vyznávač týchto starozákonných nariadení a tohto rozdelenia).
- b) Nečisté ako označenie pre mäso obetované modlám (napr. 1Kor 8,8). Nič nie je nečisté samo o sebe (žiadne mäso niekomu obetované), len tomu je nečisté, kto ho za nečisté pokladá (teda išlo by zrejme o slabého vo viere, ktorý je len zeleninu, aby sa tomuto znečisteniu vyhol).

Uvidíme ako sa bude Pavlova argumentácia vyvíjať ďalej a či nám túto problematiku viac nepriblíži, alebo neosvetlí.

Podľa Pavla samo o sebe nie je nič nečisté. Odkiaľ to ale má? Kde nabral túto istotu? Zrejme Pavol poznal Ježišove slová, ktoré máme u Mk 7,19, kde sa hovorí o čistote všetkých pokrmov. Tam sa v kontexte jedná o jedenie neumytými rukami a Ježišovu kritiku ich ľudskej tradície (Mk 7,1–13). Ježiš spochybňuje tradíciu, že by mohlo človeka niečo znečistiť, čo vchádza zvonku. Skôr ho znečisťuje to, čo z neho vychádza (Mk 7,15–23). Je možné, že Pavol naviazal na tieto slová a pokúša sa ich interpretovať v jeho liste do Ríma. Toto opretie o tradíciu Ježišových slov by mohlo naznačovať ono ἐν κυρίῳ Ἰησοῦ. Pavol sa nesnaží spolubrata presvedčiť o svojom názore, aj keď je nepochybne správny a zaručený Pánom, ale rešpektuje i iný, odlišný postoj, ktorý má „slabý“ vo viere. Na tomto príklade Pavol ukazuje myšlienku, že každý má inú mieru viery (12,3).⁶³ Nejde tu len o to, nepovažovať mäso samo o sebe za nečisté, ale treba si hlavne všimnúť brata, pred ktorým to mäso jeme. Takže nie postoj náš, ale postoj spolubrata v cirkvi. Poškvrnené nie je mäso, ale poškvrnené môže byť v takomto prípade bratovo svedomie.⁶⁴ Pavlov princíp je totiž ten istý ako v prípade 1Kor 8,4. Tak ako nemá modla reálnu existenciu, tak i jej mäso nie je kontaminované. Napriek tomu môže byť považované niektorými kresťanmi za kontaminované. Podobne i v našom verši: samo o sebe nič nie je nečisté, iba ak je to považované zaň niektorými kresťanmi.⁶⁵

(14,15): Pavlov exkurz pokračuje slovami: keď je tvoj brat zarmútený skrze pokrm, tak už nechodíš (nejednáš) podľa lásky. Objavuje sa nám tu nové slovičko, ale znova stará téma – jedenie. Tento krát je jedenie vyjadrené podstatným menom βρῶμα (pokrm).

Výskyty tohto slova v NZ by sa dali podľa slovníka⁶⁶ rozdeliť do dvoch hlavných skupín:

1. Jedlo v pravom slova zmysle (Mt 14,15/Lk 3,11/Žid 12,16). Pre náš kontext je dôležitý odkaz ku kultickým a asketickým predpisom judaizmu nezávislých na kresťanstve (Mk 7,19/1Kor 6,13/8,8/Rim 14,15.20/Žid 9,10/13,9/1Tim 4,3).
2. Jedlo v obraznom slova zmysle (1Kor 3,2/10,3/Žid 5,12/Ján 4,3/6,27).

Z toho, čo sme si vyššie ukázali, by sa dalo povedať, že najviac nášmu textu odpovedá jedlo v pravom slova zmysle, konkrétnejšie, kauza ohľadom mäsa obetovaného modlám. Tomu by nasvedčovala hlavne podobnosť argumentácie

⁶³ Podobne: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 860.

⁶⁴ Tak: KALVÍN, Jan str. 504–505.

⁶⁵ Inšpiroval ma: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 696.

⁶⁶ Johannes Behm. heslo: βρῶμα. *Theological dictionary of the NT*. str. 642–644.

a tiež skutočnosť, že List do Ríma je písaný z Korintu, kde je problematike ohľadom mäsa obetovaného modlám venovanej od Pavla dosť miesta (1Kor 8,1–13/1Kor 10, 23–33/a možno i 1Kor 6,12–13). Proti zasa hrá skutočnosť, že sa v našom texte, aj keď argumentácia je skoro navlas podobná, nikde nenachádzajú slovné spojenia ako: mäso obetované modlám (čo je centrálny pojem v Korinte, v Ríme je to abstinencia mäsa), modly, modlársky chrám, sociálne rozdiely (Korint – neorganizovaný počet jednotlivcov, Rím – sebedomá skupina v rámci obce), iný kontext (v Ríme je to slabý cez vieru, v Korinte slabý cez svedomie).⁶⁷ Myslí teda Pavol ešte na niečo iné?

Aj keď nevieme čo má presne Pavol na mysli, vieme určite, že ten pokrm má silu zarmútiť brata. Zarmútenie (zrejme viac než len chvíľkový smútok, skôr ťažké ublíženie na svedomí),⁶⁸ má podobne negatívny dopad ako napr. prekážka alebo pohoršenie z verša 14,13. Teda pokiaľ niekto používa pokrm v súvislosti so zarmútením brata – nejedná podľa *ἀγάπη* (lásky). Odkaz na lásku je v tomto výklade novým a veľmi dôležitým argumentom. Božia láska je rozliata v nás skrze Ducha Svätého, ktorého sme dostali (5,5). Dôkazom Božej lásky k nám je, že Kristus zomrel za nás, keď sme ešte boli hriešni (5,8). Od Kristovej, Božej lásky nás nemôže nič odlúčiť (8,35.39). Láska nerobí nič zlé blížnemu a je naplnením zákona (13,10). V tomto svetle je láska niečo čo pochádza z Boha, je nám Bohom darovaná a láska neškodí blížnemu. Teda ani nejedná tak, aby bol brat v kresťanskom spoločenstve zarmútený. I tá správna viera sa okamžite stáva zlou, keď je porušená láska.⁶⁹

Nejednanie podľa lásky, a naopak, jednanie vďaka ktorému je brat zarmútený môže spôsobiť dokonca záhubu brata, za ktorého zomrel Kristus. Kristus zomrel nie len za „silného“ vo viere, ale i za toho „slabého“. Kristus je tu jednotiaci prvok, vďaka ktorému ten „silný“ má prehodnotiť svoj postoj k bratovi ohľadom jedla. Veľmi silné vyjadrenie od Pavla, ktoré kladie dôraz na to, aby sa adresát výroku takého jednania vyvaroval. Gramatický tvar – hlavne prítomný čas, jednoznačne hovorí v prospech neustáleho procesu, skôr ako na udalosť v minulosti a pre všetky stratené bytosti pred Bohom.⁷⁰

Implicitne je tento verš a výrok adresovaný „silnému“ vo viere, pretože on je viac „trňom v oku“ pre „slabého“ ako naopak. On svojím postojom k pokrmu môže uškodiť svojmu bratovi, ktorý tento postoj nemá. Navyše, prečo by som teda ho mal zarmucovať, keď napokon za neho zomrel i Kristus? Vykonal zástupnú smrť za neho, za záchranu jeho života. Konal by potom v tomto svetle jeho spolubrat v cirkvi opačne? To je logika Pavlovho argumentu. Prečo by ho jeho brat v cirkvi mal viesť ku konečnej záhube

⁶⁷ GÄCKLE, Volker. *Die Starken und die Schwachen in Korinth und in Rom*. str. 361–362.

⁶⁸ Tak: DUNN, James. *Romans*. 820.

⁶⁹ Taktiež: str. 820.

⁷⁰ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 861.

(konečná záhuba v opozícii na konečnom Božom súde podobne v 2,12) a smrti, keď naopak, Kristus ho na kríži zachránil od záhuby a konečnej smrti?

Pavol schválne vedľa stavia slová, ktoré majú podobný význam a sú v protiklade: zahubiť a zomrieť.

- Kristus svojou smrťou jedná podľa lásky vs „silný“ čo skrze pokrm nejedná podľa lásky
- Kristus svojou smrťou sa snaží „slabého zachrániť“ vs „silný“ svojim pokrmom ho môže viesť k záhube

Môžeme tu teda vidieť protiklad jednania Krista a „silného“ vo viere a takisto ideál jednania podľa lásky – príklad Krista a výstraha jednania bez lásky, ktoré môže viesť až k záhube. Opäť je tu nie náhodou použitý termín *Χριστός* (Pomazaný, Mesiáš), pretože sa tu zdôrazňuje Ježišova zástupná a záchranná smrť.

V kontexte nášho textu skôr ide o spoločné jedlo, kde môže ľahko dôjsť k pohoršeniu, nie konzumácia jedla v súkromí. V odkazujúcej paralele v 1Kor 8 je to takisto spoločné jedlo, čo pohoršuje a nie súkromný akt. Nebezpečenstvom môžu byť spoločné oslavy, kde prítomnosť „slabého“ zaviazaného zákonu vidiac spolubrata v cirkvi, ktorý konzumuje všetko, môže mať devastujúci efekt. Jeho svedomie bude narušené a môže to mať pre neho fatálne následky, trebárs ako stratenie schopnosti reagovať smerom k Bohu.⁷¹

(14,16): Nech nie je hanobené (vydané v k posmechu) vaše *ἀγαθός* (dobré). V kontexte tohto verša sa zrejme myslí dobré presvedčenie, alebo sloboda⁷² (tiež: 1Kor 8,9). Teda inými slovami by to znamenalo, o čom sú „silní“ vo viere presvedčení je podľa Pavla „dobré presvedčenie“, len si treba dať pozor, aby bolo použité na správny účel – teda na chodenie podľa lásky a nie na zarmútenie svojho brata. V kontexte predošlého verša nie je na vine to presvedčenie „silného“ vo viere, lebo to je samo o sebe podľa Pavla dobré. Problém je ako sa s týmto presvedčením naloží. Pretože i s „dobrým presvedčením“ sa dá naložiť dvoma spôsobmi:

1. zarmútiť ním brata (rozdeľovanie)
2. jednať podľa lásky u brata (budovanie)

(14,17): Slovné spojenie *ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ* (Kráľovstvo Božie) nie je jedenie a pitie, ale spravodlivosť, pokoj a tiež radosť v Duchu Svätom. *βρῶσις καὶ πόσις* sa navyše i rýmuje. Čo sa týka pojmu kráľovstva Božieho, tak toto je jediný výskyt tohto termínu v epištole do Ríma. Tento termín s drvivou väčšinou používajú evanjelisti (Mk, Mt, Lk a Ján len 2x). U Pavla sa tento

⁷¹ Taktiež: str. 860.

⁷² Podobný názor má tiež: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 697.

pojmem vyskytuje veľmi zriedka. Je to termín pre Božiu vládu, pochádza to zo SZ, kde oslovenie Boha ako kráľa je veľmi časté a tiež zasľúbenie a očakávanie pravého kráľa – Davidovca sa stalo pre židov veľmi živým. S tým bol spojený eschatologický stav očakávania, plný nádeje, zmeny, spásy a nového veku s Božou vládou. Na toto očakávanie nadviazala i kresťanská tradícia v súvislosti s Mesiášom – Ježišom Kristom. V Ježišovom živote, neskôr v smrti a vzkriesení bol prítomný pól Božieho kráľovstva, ale nestratil sa i ten futurálny obzor.⁷³ U apoštola Pavla je zreteľná skôr jeho budúca skutočnosť (1Kor 6,9.10/15,24.50/Gal 5,21/1Tes 2,12/2Tes 1,5) a tiež i z neskoršej Lukášovej „dielne“ zo Skutkov apoštolských v Pavlových rečiach (Sk 14,22/Sk 19,8/Sk 20,25/Sk 28,23.31). Okrem budúcej skutočnosti v Pavlovom prebratí známeho Ježišovho prehlásenia v našom kontexte je oveľa dôležitejšie etické zameranie (Rim 14,17/1Kor 4,20).⁷⁴ Z tohto exkurzu vyplýva, že Pavol má zrejme i v tomto verši na mysli oba póly, teda Božie kráľovstvo ako budúcu skutočnosť, ktorá je prítomná a prejavuje sa už teraz. Jedlo a pitie sú záležitosti, ktoré tam zrejme nebudú (veď Kráľovstvo Božie nie je o jedení a pití, a preto i teraz v prítomnosti je zbytočné sa o také veci škriepiť a pohoršovať nimi svojho spolubrata v cirkvi. Jedlo a pitie sú prítomné záležitosti a navyše jedlo a pitie nás ani nepribližujú k Bohu (1Kor 8,8 – tu Pavol použil rovnakú myšlienku vyjadrenú inak, bez pojmu kráľovstva Božieho). Oveľa dôležitejšie sú hodnoty ako spravodlivosť, pokoj a radosť v Duchu Svätom.

Slovo *δικαιοσύνη* (spravodlivosť) nájdeme 34x v liste do Ríma. Spravodlivosť je Božia vlastnosť (1,17/10,3), ktorú dáva človeku len Boh, v súvislosti s vierou (4,3). Máme poskytovať Bohu svoje telo za nástroj spravodlivosti (6,13.19). V kontexte umŕtšovania tela hriechu a smrti sa hovorí, že Duch je život pre spravodlivosť (8,10). Duch Svätý je spojený s touto činnosťou (8,10) ako v našom texte spravodlivosť v Duchu Svätom (14,17). Spravodlivosť je jedna zo zásadných vecí, ktorá sa týka i vstupu do Božieho kráľovstva, je pripočítaná tomu, kto verí (1,17/4,11). Spravodlivosť je v kontraste k jedlu a pitiu a je to hodnota vzťahová. Prejav spravodlivosti je prejavom prítomnosti Božieho kráľovstva.

Termín *εἰρήνη* (pokoj, mier) sa nachádza 10x v liste do Ríma. Pokoj a milosť praje apoštol cirkvi v Ríme na začiatku jeho listu (1,7). Pokoj máme vtedy, keď sme ospravedlnení z viery (5,1). V spojení s Duchom Svätým je to opäť v 8,6, kde sa hovorí, že dať sa viesť telom znamená smrť a dať sa viesť Duchom znamená život a pokoj. Pavol hovorí, že Boh je Bohom pokoja (15,33). O pokoj máme podľa Pavla usilovať (14,19). Pokoj je opäť jeden z aspektov Božieho kráľovstva (oproti jedlu a pitiu), o ktorý by sa mali

⁷³ Tak: J.B. Souček. heslo: Království Boží. *Biblický slovník*. str. 351.

⁷⁴ Ulrich Luz. heslo: ἡ βασιλεία *Exegetical dictionary of the NT*. str. 204.

kresťania usilovať. Pokoj je vždy opakom vzájomného posudzovania a súdenia.

Slovíčko *χαρά* (radosť) sa vyskytuje 3x v liste do Ríma. Apoštol Pavol ju viaže takisto do súvislosti s Duchom Svätým. Podobne to vyjadruje i v 15,13, kde zasa Pavol praje radosť a pokoj vo viere veriacim v Ríme. Radosť je spojená i s Pánom a jeho priznaní sa k nám. Tiež má náboj eschatologický (Zj 19,7), kedy nastane na konci dní. Radosť, ako ďalšia vzťahová hodnota, ktorá je protikladom jedla a pitia. Teda radosť kresťana na tomto svete je opäť akýmsi predobrazom radosti, ktorú plne poniesie Božie kráľovstvo.⁷⁵

Veriaci v Ríme sa má teda usilovať o tieto hodnoty, ktoré sú spojené s Bohom cez Ducha Svätého. Zaujímavé, že Duch Svätý sa objavuje v našom texte práve až v sedemnástom verši v súvislosti s týmito hodnotami. Tiež je zaujímavé, že v našom texte sa nachádzajú všetky tri „osoby“ trojice, každá v inej úlohe a každá pracujúca pre spoločné dielo. Sú to vlastnosti, ktoré sú predobrazom Božieho kráľovstva. Tieto vlastnosti majú tú výhodu, že nevedú k rozporu medzi veriacimi, ale skôr k ich spájaniu a spoločnému jednaniu podľa lásky a budovaniu. Božie kráľovstvo sa teda skladá zo spirituálnych hodnôt a nie hmotných.⁷⁶ Veľmi dôležité posolstvo je tiež to, že o tieto predobrazné vlastnosti Božieho kráľovstva sa nemôžeme snažiť a nedosiahneme ich sami od seba, svojím vlastným výkonom, ale iba v spolupráci s Duchom Svätým, alebo s Bohom. Pavol v takýchto nepodstatných veciach ako sú jedlo a pitie ponecháva v kresťanskom spoločenstve rôznosť. Dovolím si tvrdiť, že pokiaľ by sa tu jednalo o niečo podstatné, na čom záleží naša spása, tak by tu Pavol vyjadril svoj jasný názor a stanovisko (ako napr. v otázke obriezky už nenecháva každej skupine voľnosť v názore (2,29/3,30).

Iný zaujímavý pohľad prináša Gerd Theissen:⁷⁷ Pavol týmto názorom odporuje Ježišovskej tradícií poukazom, že v Božom kráľovstve nebude jedlo a pitie (Mt 8,11/Mk 14,25). Podľa Pavla vládne v Božom kráľovstve len spravodlivosť, pokoj a radosť. Naopak, myslím si, že Pavol je v súlade s Ježišovskou tradíciou a texty citované z evanjelií nemusia hovoriť doslova o hostine s jedlom, ale ako obraz z vtedajšej doby, ktorý popisuje slávnosť a vzájomné spoločenstvo.

(14,18): Taký človek, čo v tomto slúži Kristovi je milý Bohu a uznávaný u ľudí. Služba je obraz Pavla na príklade z vtedajšieho sveta – Pán vs otrok, služobník, čo prezentuje nerovnocenný vzťah medzi Bohom a veriacim. Je možné, že Pavlov jazyk bol formovaný Ježišovou tradíciou veriaceho ako služobníka (Mk 9,35/10,42–44).⁷⁸ Podľa Pavla jednanie podľa vlastností Božieho kráľovstva prináša úspech nielen vo vzťahu veriaci – Boh, ale i vo

⁷⁵ Tak: Adolf Novotný. heslo: Radost. *Biblický slovník*. str. 773.

⁷⁶ Podobne: KALVÍN, Jan. str. 507.

⁷⁷ THEISSEN, Gerd. *Der Römerbrief*. str. 7.

⁷⁸ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 824.

vzťahu veriaci – ostatní ľudia. Teda nielen u veriacich, ale i u tých ostatných. Slovo ἄνθρωπος (človek) Pavol používa obecné na označenie každého človeka (napr. 1,18). Keby chcel Pavol vyjadriť vzťah len u veriacich, použije slovo ἀδελφός (brat). Život v spolupráci s Duchom a usilovanie o vlastnosti ako sú spravodlivosť, radosť a pokoj – také jednanie má budúcnosť nielen vertikálnym smerom, ale i horizontálnym.

Slovo εὐάρεστος ὁ θεός (milý Bohu) – to je to, o čo Pavlovi ide, aby život kresťana bol duchovnou bohoslužbou, aby mu prinášali svoje telá ako živú obeť (12,1). Aby hľadali Božiu vôľu, obnovili sa v zmýšľaní, a aby kritériom veriaceho bolo to, čo je Bohu milé (12,2). V 12,1,2 Pavol vyzýva kresťanov, aby hľadali čo je Bohu milé a ich život bol bohoslužbou a v 14,17.18 nato dáva odpoveď. Keď sa jedná o správanie, tak to Pavol vôbec neváha nastavovať všeobecné normy dobrého správania u ľudí (1,28/2,7.10/12,17/13,3.5.10.13).⁷⁹

FACIT: Pavol v tomto oddieli čerpá pravdepodobne z Kristových slov (Mk 7,19). Pavol má istotu, že samo o sebe nie je nič nečisté, iba vo vzťahu ku kresťanovi. Tým vyjadruje legitímnosť postoja „silných vo viere“ (14,2a), ale zároveň im nastavuje hranicu, ktorou je zarmútenie a záhuba „slabého“ za ktorého takisto zomrel Kristus (14,15). Avšak i toto dobré presvedčenie „silných vo viere“ nemá byť hanobené, ale použité na správny účel na jednanie s láskou voči svojmu bratovi v cirkvi (14,16). Veď predsa v budúcom rozmere kráľovstva Božieho nezáleží na jedle a pití (hmotných veciach), ale skôr na vlastnostiach ako sú láska, radosť a pokoj, ktoré by mali byť vlastné i kresťanom v Ríme a o ktoré by sa mali v spolupráci so Svätým Duchom usilovať (14,17). V tomto oddieli sa teda u Pavla nachádza veľmi podobná myšlienka ako u Ježiša (Mk 7,15–23). Tak ako Ježiš i Pavol sa tu sústredia na etické hodnoty skôr ako na hmotné statky (jedlo). Rozdiel u Ježiša a Pavla je len v jednej veci: Ježiš uvádza negatívne etické hodnoty (Mk 7,21–22), pričom Pavol naopak tie kladné (14,17). Predjímka Božieho kráľovstva, teda etické hodnoty ako sú láska, radosť a pokoj, sú na jednej strane službou pre Krista, ktoré má dvojité efekty: páči sa Bohu a tiež je uznávané u ľudí (14,18).

V. (14,19) druhý posun úvodnej výzvy – úsilie o vzájomný pokoj a budovanie

(14,19): V tomto verši prichádza znova na radu akési bilancovanie povedaného a tiež určitý posun, ku ktorému Pavol v priebehu argumentácie dospel. Usilujme k pokoju a vzájomnému budovaniu. Stojí to námahu, snahu a úsilie – doslova bežme, ponáhľajme sa k pokoju. Rovnako ako v (14,13) používa 1. os. pl., čím zahŕňa, okrem oboch skupín v Ríme v tomto posune hlavnej výzvy, i seba. Pokiaľ v prvom posune výzvy Pavol hovorí „nech radšej ako súdenie usúdime ako nepoložiť prekážku a pohoršenie“, vyzýva, akým

⁷⁹ Takisto: str. 824.

smerom by sa to usúdenie malo uberať. Týmto konaním nie je nič iné ako úsilie o pokoj a vzájomné budovanie. Pokoj preto, lebo nedovoľuje žiadne rozpory a radšej ako investovať energiu do roztržiek, Pavol navrhuje energiu radšej investovať do vzájomného *οἰκοδομῆς* (budovania vzťahov z oboch strán). Toto vzájomné budovanie bude napredovať len vtedy, pokiaľ budú obe skupiny chodiť podľa lásky a podľa zásad Božieho kráľovstva (14,15.17). Jednoducho treba nahradiť nepriateľské konkurovanie si a vzájomné odsudzovanie za spoločné budovanie a pokoj⁸⁰. Slovo pokoj nemá len nejaký individuálny rozmer, ale hlavne ten spoločenský – tak ako v židovskom myslení (1,7). Takisto metafora budovania predstavuje pre Pavla veľmi dôležitý koncept, prevzatý z Jeremiáša, kde Boh buduje Izrael (12,16/31,4.28/33,7/42,10/45,4/51,34). Pavol ho hlavne adresuje cirkvám a budovanie je pre neho určujúcim vo vzájomných vzťahoch (Rim 15,2/1Kor 8,1/10,23/14,3–5.12.17.26). Budovanie je život vo vzájomnej harmónii a raste členov cirkvi (Sk 9,31/20,32).⁸¹

FACIT: Pavol v tomto verši rozvíja myšlienku vzájomného budovania a pokoja. To, čo v predošlom rozvinutí úvodnej výzvy naznačil, tak tu popoťahuje ďalej a ukazuje, akým smerom by obe skupiny v Ríme mali usúdiť, ako sa vzájomne nesúdiť (14,13). Tú to už zaznieva naplno do čoho majú obe skupiny investovať svoju energiu: vzájomné budovanie spoločenstva v radosi, spravodlivosti a pokoji (14,17.19). Do toho vzájomného budovania v láske a pokoji zahŕňa i seba, čím sa nestráni sporu v Ríme, ale naopak ukazuje, že je jedným z nich.

V. (14,20–23) čisté jedlo plus pitie – tretí exkurz k jedlu a súvis s vierou

(14,20): V tomto treťom exkurze ku jedlu sa nachádza najprv príkaz: *Neznič pre pokrm Božie dielo!* Je to veľmi podobná formulácia ako v 14,15c. Gramatický tvar je tiež rovnaký a navyše sa tu zrejme hovorí o rovnakom efekte (zničiť = zahubiť). Oslovený je tu takisto „silný“ vo viere, ktorému Pavol opäť prízvukuje ako v druhom exkurze k jedlu, aby nezničil pre jedlo Božie dielo! Veď i za „slabého“ vo viere zomrel Kristus. Prečo nebudovať a ničiť vzťahy len kvôli niečomu, čo ani nemá prioritu, alebo cenu a nebude v Božom kráľovstve? Slovíčko „dielo“ je tu použité v zmysle štruktúry budovy postavenej Bohom (1Kor 3,9–14/9,1). Pavol predpokladá, že „slabý“ je rovnako dôležitý v zhromaždení, ako „silný“, pretože stavba sa zrúti, keď je jedna časť z jej štruktúry odstránená. To je pozoruhodný pluralistický pohľad na cirkev, ktorej integrita môže byť zachovaná len vtedy, pokiaľ každá zo skupín nesie zodpovednosť za rast tej druhej.⁸²

⁸⁰ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 866.

⁸¹ DUNN, James. *Romans*. str. 824–825.

⁸² Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 866–867.

Všetko je síce *καθαρός* (čisté). Slovo „čisté“ je často používané v LXX a tiež sa vzťahuje na „čisté zvieratá“ napr. (Gn 7,2/Lv 10,10/11,47...). Tu je to formulácia s presne rovnakým významom, ale povedaná z druhej strany ako v 14,14, kde Pavol povedal, že samo o sebe nie je nič nečisté.

Zle dopadne človek, ktorý by jedol kvôli pohoršeniu – táto veta má súvis s veršom 14.15, ale v oboch veršoch je oslovený iný adresát.

- (14,20c) Výstraha, aby „slabý“ neskončil zle (záhubou) – (14,15) výstraha, aby „silný“ neskončil sám zle.
- (14,15) Pozor na výsledný stav pokúšaného – (14,20c) pozor na výsledný stav pukušiteľa.
- Nielen „slabý“ vo viere môže zle dopadnúť (14,15), ale i ten „silný“ (14,20c).

Oveľa dôležitejšie než správnosť jedla, pitia, alebo slávenia sviatkov je kresťanský záväzok nezničiť dielo Božie pohoršujúc „slabých“ kresťanov.⁸³

(14,21) V tomto verši prichádza na radu nové slovíčko týkajúce sa jedenia, a to je *κρέας* (mäso). Doteraz sme mali iba zeleninu (14,2), pokrm (14,15.20) a pitie (14,17). V NZ slovo „mäso“ je len 2x vyjadrené, a to u Pavla (Rim 14,21 a 1Kor 8,13). Tam je to vyjadrené v kontexte mäsa obetovaného modlám, avšak slovom *κρέας* (mäso) tam môže mať Pavol na mysli buď mäso obetované modlám alebo všetko mäso obecne. Každopádne Pavlova výzva v kontexte pohoršenia brata je radšej nejest' mäso. V takomto prípade, keď je mäso na prekážku – je *καλός* (dobré) ho nejest'. Vo verši 14,20 je **zlé jest'** a tu v 14,21 je opak **dobré nejest'**. Obe kvôli pohoršeniu, prekážke u spolubrata v cirkvi.

μηδὲ πινὼν οἶνον (ani nepiť víno) – Tiež víno by mohlo pohoršiť môjho spolubrata v kresťanskom spoločenstve,⁸⁴ tak ho piť radšej nebudem, aby som tomu pohoršeniu predišiel. Ani nič iné, čokoľvek by mohlo pohoršiť môjho spolubrata. Pavol dokonca necháva otvorenú možnosť dosadenia si konkrétneho problému, ktorý by mohol narušovať a rozdeľovať život a chod kresťanského spoločenstva. Vidíme, že Pavol kladie požiadavku na „silného“ vo viere, aby nejedol mäso, nepil víno. „Silný“ vo viere má investovať energiu do toho, aby svojho brata nepohoršil a nie do toho, aby mu vysvetľoval jeho dôvody alebo mu bral jeho vieru a presvedčenie. Pre pohoršenie má skôr „silný“ zo svojho presvedčenia či „viery“ ubrať ako „slabý“ pridať.

Čo je teda vo veci? Aký problém je v kresťanskom spoločenstve v Ríme? Vieme už z tej sady argumentov a krokov zistiť, aký problém Pavol rieši?

⁸³ Takisto: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 698.

⁸⁴ O tejto problematike pojednávam na stranách 47–48

Gerd Theissen⁸⁵ otázku abstinencie mäsa a vína rieši vysvetlením historicko-sociálnym. Rešpektuje väčšinové rozdelenie „silných“ ako pohanokresťanov a „slabých“ ako židokresťanov, ale so sociálnymi konotáciami. Tí „slabí“ chudobní, utlačovaní židokresťania viac trpeli ako tá druhá skupina „silných“ kresťanov z pohanov. Apoštol Pavol sa hlási k sociálne „silným“, pretože má rímske občianstvo, a taktiež vysoký status. Jeho hypotézou je, že vegetarianizmus „slabých“ pochádza z ich židovského pozadia, kde obmedzenia ohľadom potravín účinkovali ďalej a vďaka potravinovému zákonu cisára v tej dobe sa im tieto obmedzenia zovšeobecnilo a stali sa pre nich základom ich jedálnej askézy. Mäso a víno ako pokušenia k pôžitkárstvu boli zamietnuté. Ich vzdanie sa alkoholu a mäsa by mohlo byť interpretované ako sebaovládanie a sebakontrola v príprave na nebeské kráľovstvo v dôsledku ich viery (14,17).

Teória historicko-sociálna je zaujímavá, avšak nemyslím si, že mieri tým pravým smerom. V celej dlhej perikope sa nenachádza ani jedna zmienka, že jedna zo skupín je sociálne znevýhodnená. Naopak, Pavol rešpektuje obe skupiny ako rovnocenné a v celej stati nie je ani len náznak, že by jedna skupina bola sociálne slabšia. V celej perikope nie je ani len náznak, že by jedna skupina bola počtom menšia a druhá väčšia. Sila a slabosť nie je sociálny status, ale status rôznej miery viery (Rim 12,3). Z týchto dôvodov nepovažujem túto teóriu za plausibilnú.

Cranfield⁸⁶ v jeho článku vymenováva 6 rôznych výkladových možností, ktoré by mohli pripadať do úvahy, a potom sa venuje tej, o ktorej si myslí, že je ta najpravdepodobnejšia.

1. „Slabí“ ako zákonníci (legalisti), ktorí sa pokúšali získať status spravodlivých pred Bohom pomocou ich skutkov.
2. Ide o obetované modlá, preto „slabý“ nejedia mäso a nepijú víno, aby sa nepoškvrnili.
3. Absencia mäsa a vína je pôst v zármutku nad pokračujúcou neverou u židov. Tento pôst bol oveľa prirodzenejší židokresťanom než pohanokresťanom.
4. Absencia mäsa a vína ako sebadisciplína svojho tela a kontroly nad ním
5. Dvojitá absencia ako prejav v rámci primitívneho kresťanského myslenia a praktík, ktoré boli typické pre rôzne nábožensko-filozofické hnutia a pretrvali dlhé storočia. Absencia vína a mäsa pre dôvod komunikácie s božstvom.
6. Poslednú a tiež najpravdepodobnejšiu možnosť uvádza ako pokračujúcu doslovnú poslušnosť ceremoniálnej časti SZ. Zachovávanie pre ich

⁸⁵ THEISSEN, Gerd. *Der Römerbrief*. str. 6–8.

⁸⁶ CRANDIELD, Charles. On the interpretation of Roman. str. 193–198.

svedomie rozdielov medzi čistým a nečistým, zdržanie sa krvi, zachovávaním soboty a iných dní.

Okrem iných presvedčivých argumentov, aby všetko súhlasilo, bolo pre Cranfielda nesmierne dôležité i jeho vysporiadanie sa s vínom (14,21b). Pretože víno do ceremoniálneho zákona nezapadá, tak navrhuje víno⁸⁷ brať skôr ako hypotetickú možnosť (čo by mohlo pohoršiť brata), než ako pravú charakteristiku „slabých“. Pokiaľ vyjdeme z Cranfieldovho výkladu so škrknutým vínom v zozname charakteristík „slabého“, tak potom podľa mňa by sme museli vyškrtnúť vo verši 14,17 zo zoznamu i pitie, pretože tieto verše spolu blízko súvisia. Preto takisto túto Cranfieldovú hypotézu nepovažujem za dostatočnú.

Pre mňa najpresvedčivejšia možnosť výkladu je názor Dunna⁸⁸ alebo tiež Jewetta.⁸⁹ Podľa nich by sa tiež mohlo jednať o situáciu, v ktorej mäso a víno boli užívané na pohanských hostinách, alebo úlitbách smerom k bohom, a potom sa dostali na trh k predaju a mohlo by ísť o nejaký druh asketizmu od mäsa a vína skôr na židovskom pozadí ako na grécko-rímskom (Dan 1,3–16/10,3/TestJud 15,4/TestRub 1,9–10). Podľa Dunna a Jewetta sa tu nejedná o stále obmedzenie ohľadom pitia vína alebo jedenia mäsa. To obmedzenie platí len v špecifickom, konkrétnom prípade, kedy by mohlo byť pre slabšieho brata aktuálnou prekážkou. Táto hypotéza mi príde zo všetkých najpravdepodobnejšia, pretože sedí a je aplikovateľná na každý verš našej perikopy a hlavne obsiahne tiež i inak nezaraditeľné víno. Čo sa týka toho, či toto obmedzenie platí len v špecifickom konkrétnom prípade kedy je prekážkou, tak s tým tiež súhlasím, pretože keď si dáme vedľa seba prípad v Korinte a v Ríme, tak tam Pavol je oveľa radikálnejší ako tu a hovorí, že pokiaľ by mäso pohoršovalo môjho brata, radšej ho nebude jesť vôbec. Tu v Ríme je tiež podobný náznak, ale ani zďaleka nie tak radikálny.

(14,22): Opäť prichádza na radu podobná myšlienka ako v úvode (14,4b.5b.6.8.12), že presvedčenie alebo vieru, tú má mať kresťan úmernú sebe samému a pred Bohom. Otázka viery je tak otázkou nášho vnútorného presvedčenia a má súvis s Bohom a nie je v súvisi s bratmi v cirkvi. Podľa logiky Pavlovho obrazu, je už iný veriaci príslušníkom inej domácnosti a ten vlastnému Pánovi stojí i padá (14,4b). Viera je vlastníctvo veriaceho (má ju *ἔχει* – mať!), a preto nemá byť v súvisi s nikým iným ako s Bohom a sebou samým. Je to súkromnou vecou veriaceho a nie verejnou v cirkvi a už vôbec nie k vystaveniu potupe a haneniu (14,6). Taká viera (u seba a pred Bohom) má podľa Pavla zmysel a budúcnosť. Kto tak činí, tak ten je blahoslavený, pokiaľ neodsúdil samého seba pri skúmaní. Najlepší stav veriaceho podľa Pavla je

⁸⁷ Navyše sa víno v argumentácii perikopy objavuje až na koniec kapitoly.

⁸⁸ DUNN, James. *Romans*. str. 826–827.

⁸⁹ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 867–869.

vtedy, pokiaľ nesúdi ani brata v cirkvi (14,13a), ani samého seba a je v súlade s Bohom. Viera je podľa Pavla záležitosť presvedčenia medzi človekom a Bohom. Detail spojenia „pred Bohom“ je v LXX minimálne 100x v SZ, kde na konkrétnych príkladoch ukazuje na priamy vzťah medzi človekom a Bohom.⁹⁰ Toto presvedčenie nemá právo preto súdiť iný než Boh.

Prirodzene sa nám tu naskytá otázka. Môže si teda veriaci veriť čomu chce? Ved' predsa je to medzi ním a Bohom. Má právo do toho niekto zasahovať? Existujú nejaké hranice i v tejto oblasti?

Zdá sa, že pre Pavla je zásadné zvestovanie, pretože len na základe neho môže niekto uveriť (Rim 10,14.17). Základ zvesti je pre Pavla evanjelium (1,15) a evanjelium má moc spasiť toho, čo v evanjelium verí (1,16.17). Podľa Pavla je evanjelium dobrou správou o Ježišovi Kristovi (1,9/10,14). Pre apoštola Pavla sa zdá byť zásadné evanjelium ako viera v Ježiša Krista a jeho smrť a vzkriesenie (Rim 10,9.13/1Kor 15,2.14.17/2Kor 4,13.14/Gal 2,16). Čo sa týka otázky jedla a pitia, tak to nie sú záležitosti Božieho kráľovstva a navyše skutočnosť, že mieru viery ma každý iný a pochádza od Boha (12,3) Pavla necháva v tejto záležitosti chladným, vôbec sa nesnaží im ich presvedčenie vyvracať a ide mu o to, aby smerovali k spoločnému budovaniu vzťahov a nie k rozdeľovaniu. Tým pádom v kontexte perikopy sa dá povedať, že veta: vieru, ktorú máš maj podľa seba pred Bohom, znamená, že tá viera sa vzťahuje len na presvedčenie ohľadom jedla, pitia a dní. Nielen z tohto verša je jasné, že základ viery nevyjadruje presvedčenie o jedle, pití a kalendárneho zachovávaní určitých dní.⁹¹

Ak zrekapitulujeme podmienky viery, tak viera musí spĺňať tri hlavné kritéria podľa Pavla:

- brať ohľad na svojho spolubrata v cirkvi, aby nevedla k pohoršeniu
- viera je vzťah, dôvera, presvedčenie, ktoré je medzi Bohom a veriacim
- hranice správnosti určuje Boh a svedomie veriaceho

Pokiaľ veriaci zachová tieto kritéria, tak podľa Pavla je to blahoslavené jednanie. Teda môže sa jednať o „osobitú náboženskú radosť“ ktorá participuje na spasení Božieho kráľovstva.⁹² Požehnanie je vyslovované pre toho, kto nemá žiadny dôvod odsúdiť sám seba v tom, čo schváli.⁹³ Viera má teda charakter bezprostredného spoľahnutia sa na Boha a nepotrebuje byť zobrazovaná na verejnosti. Šťastie „silného“ nemôže byť narušené, pokiaľ ho odsúdi „slabý“, ale len vtedy, keď je odsúdený sám sebou.

⁹⁰ Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 870.

⁹¹ Podobne: FITZMYER, Joseph. *Roman*. str. 698.

⁹² Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 871.

⁹³ Mathias Rissi. heslo: κρίνω. *Exegetical dictionary of the NT*. str. 320.

(14,23): Slovo „rozlišujúci“ (pochybujúci) je v epištole do Ríma 2x: Prvý nálež je práve v kontexte Abrahámovskej viery – ten neoslabil, **nezapochyboval** v neviere o Božom zaslúbení a stal sa silným vo viere (4,19c.20). V tomto kontexte by to mohlo znamenať, že sa jedná len o „slabého“ vo viere, Vid' výklad k (14,1) „slabý“ vo viere. Pokiaľ by zjedol, je odsúdený. Vyjadrené dokonca perfektom, čiže stav, ktorý má následky až do prítomnosti. Okrem toho je to výraz používaný na súde pri konečnom verdikte. Jedná sa o rozsudok. Vlastné pochybnosti ako forma rozsudku seba samého, pretože to nebolo na základe viery. Inými slovami, ten „slabý“ vo viere zjedol niečo o čom nebol vnútorne presvedčený. Nebolo to z jeho viery v súlade s jeho vierou alebo svedomím.

Podľa Pavla všetko, čo nevychádza z vlastného presvedčenia, z viery – tak to je *ἀμαρτία* (hriech). Čo nie je z viery to je problém, vid' (9,32) samotný Izrael nevychádzal z viery, ale zo skutkov, a to je podľa Pavla problém – potkli sa o kameň pohoršenia na základe toho, že nevychádzali z viery. Hriech je u Pavla v epištole do Ríma veľmi častá téma. Pavol uvádza slovo hriech v liste do Ríma 47x. Je to častejšie citované slovo ako samotná viera. Všetci, či židia, či pohania, sú pod mocou hriechu (3,9). Hriech vedie k smrti (5,21a). Kristus svojou smrťou zomrel hriechu raz navždy (6,10). Tak i my nemáme poslúchať hriech, ale Boha (6,11–13). Podľa Pavla ľudia sú buď otrokmi hriechu, ktorý vedie k smrti, alebo otrokmi poslušnosti, ktorá vedie k spravodlivosti (6.16). Mzdou hriechu je smrť, ale darom Božej milosti je večný život v Ježišovi (6,23). Ježiš odsúdil hriech v tele (8,3). Pavol hovorí o hriechu ako o mocnosti, sile, ktorá je v každom človeku a človek sa jej môže ubrániť jedine vďaka Ježišovi, víťazom nad hriechom. Len vďaka nemu môžeme byť i my slobodní. Preto i Pavol v našom verši môže povedať, že to, čo nie je v súvislosti s vierou, tak to je hriech. Viera je zasa v súvislosti s Bohom. Lebo to, čo nemá súvis s Bohom je hriech a ten má jasný smer (smrť). Podľa Pavla sa tak oplatí investovať energiu do viery, pretože tá má vzťah k Bohu, a to, čo nie je z viery, má vzťah k hriechu a smrti. Čo nevychádza z viery – v kontexte predchádzajúceho verša – nevychádza z vlastného vzťahu medzi Bohom a človekom, to je hriech. Keby túto logiku rozvineme u druhej skupiny: Ten kto by zjedol a nepochyboval by o tom, tak pre neho to hriechom nie je. Vidíme, ako Pavol individuálne pristupuje ku každej skupine. To, čo pre jednu skupinu je hriech, to ešte pre inú hriechom byť nemusí.

Len Kristus zostáva jediným merítkom pre všetko, a preto nikto nesmie dávať svoju vieru ako normu pre ostatných.⁹⁴

Smrť cez zármutok môže nastať nielen postojom „silného“ vo viere - pokiaľ zje to, čo brata zarmucuje (14,15), ale smrť cez hriech môže nastať i v prípade, pokiaľ „slabý“ vo viere zje niečo s čím nie je stotožnený, čo nevychádza z jeho

⁹⁴ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 829.

viery a presvedčenia. Smrť môže byť dôsledkom jedenia „silného“ (14,15), alebo jedenia „slabého“. V oboch prípadoch je jednotiaci prvok jedlo vedúce k pohoršeniu, záhube, hriechu a v poslednej rade i k smrti. Preto Pavol prichádza s myšlienkou, ktorá nerozdeľuje, nevedie k smrti, ale zjednocuje (14,19).

Keď to zhrnieme: Termínom „všetko“ je v tomto verši myslené všetko, čo je vymenované v predošlom kontexte (14,2–3.5), všetky dietetické a kalendárne predpisy. O viere tu Pavol hovorí ako o istote, ktorá vychádza z kresťanskej viery, je odlišná a prejavuje sa ako sloboda v nedôležitých veciach. Významom hriechu je jednoduché „minutie sa cieľa.“⁹⁵

Na mieste je tiež položiť si i inú otázku: Prečo jedlu venuje Pavol toľko miesta? Prečo túto myšlienku rozvíja viac ako napr. dní (14,5.6a) alebo pitie (14,17a.21b)? Veď drvivá väčšina látky, hlavne štrnásť kapitola, sa venuje práve jedlu a neustále sa k nemu vracia (14,2.3.6b.14.15.17.20.21.23). Táto otázka súvisí práve s otázkou a problémom vzniku tohto listu do Ríma. Buď Pavol reaguje na určitý konkrétny problém v Ríme, alebo sa jedná o preventívny výklad, ku ktorému dochádzalo i inde, napr. v Korinte, odkiaľ píše svoj list do Ríma a považoval za dôležité sa o ňom zmieniť, aby boli v Ríme naň pripravení. Prikláňam sa k prvému názoru z niekoľkých dôvodov:

- Pavol musel byť o Ríme dobre informovaný z kontaktov čo tam mal (16,1-16)
- Je veľmi nepravdepodobne, že by najdlhšia parenéza v jeho listoch bola rozpracovaná len ako preventívny problém
- List do Ríma píše práve z Korintu, kde musel tento problém takisto riešiť (1Kor 8/10). Pokiaľ bol podobný problém aj v Ríme, čo je viac než pravdepodobné, tak sa mohol rozhodnúť tento problém podrobne rozpracovať.

Prikláňam sa teda k hypotéze, že Pavol rieši konkrétny problém v Ríme a jeho argumentácia ohľadom drvivej prevahy jedla by mohla naznačovať, že jedlo bolo oveľa zásadnejšia téma v Ríme ako dni. Z týchto dôvodov sa Pavol u tejto témy i dlhšie zastavuje. S jedlom sa veriaci v Ríme asi stretávali oveľa častejšie, než s nejakými židovskými sviatkami. Tiež je možné, že Pavlovi viac záležalo na vysvetlení problému s jedlom a považoval to za oveľa dôležitejšiu tému, než samotné zachovávanie nejakých sviatkov alebo pôstnych dní.

FACIT: Aj keď je všetko čisté, „silný“ vo viere nemá zničiť pre pokrm Božie dielo (Božiu stavbu), ktoré pozostáva nie len zo „silných“, ale tiež zo „slabých“ vo viere (14,20). Dobré je na chvíľu nejst' mäso, víno ani nič, čo môže priviesť k pádu „slabého vo viere“ (14,21). Viera je presvedčenie, ktoré

⁹⁵ FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 699–700.

vychádza zo vzťahu medzi kresťanom a Bohom, a pokiaľ niekto sám seba neodsúdi v týchto nepodstatných otázkach viery ako sú mäso, víno a dni – tak je blahoslavený (14,22), a naopak, pochybnosti „slabého“ pokiaľ by zjedol môžu byť formou i vlastného odsudku (14,23).

Facit celej štrnástej kapitoly ohľadom záhady hlavných problémov:

Zistili sme, že Pavol reaguje na konkrétny problém v Ríme. Ide o spor dvoch skupín – „slabých“ vo viere, teda židokresťanov, a „silných“ vo viere, teda pohanokresťanov. Ohľadom otázky dní sa prikláňam k názoru, že sa jedná buď o pôstne dni, alebo nejaké židovské sviatky zo SZ. Ohľadom problematiky jedla zasa, že sa jedná o problematiku obetovaného modlám a z toho dôvodu sa židokresťania rozhodli radšej vôbec nejесť toto mäso a víno.

ARGUMENTY:

- a) Konkrétny problém v Ríme = do Ríma píše Pavol z Korintu, kde podobný problém riešil. Aj keď tam nikdy nebol, tak tam mal veľa kontaktov, ktorí ho mohli o tomto probléme v Ríme ľahko informovať (16,1–16). Nezdá sa mi pravdepodobné, že by Pavol v jeho vytváranom programe a čase vymýšľal problémy, ktoré by mohli niekedy vzniknúť. Zároveň však nepopieram, že z tohto konkrétneho problému sa nedajú dovodiť obecné výzvy pre kresťanskú existenciu.
- b) Židokresťania = časté Pavlove narážky do SZ (14,11/15,3.4.9–12), otázka nečistého (14,14) a čistého jedla (14,20), výrazy typické pre židovstvo. Viac argumentuje pre nich Bohom, ako Kristom (napr. Boží súd 14,10, aj keď Pavol pozná i Kristov súd 2Kor 5,10). Pojatie viery blízke rôznym obmedzeniam ako ich poznáme v SZ, alebo inak – pokračujúca vernosť niektorým starozákonným zvykom a nariadeniam. Navyše zdôvodnenie obriezky jasne hovorí v ich prospech (15,8).
- c) Pohanokresťania = jedia všetko, nedodržiavajú dni, teda určitá nezávislosť od starozákonných zvykov a niektorých nariadení. Pavol na základe SZ dáva najavo, že i v SZ sa s nimi počíta (15,9–12).
- d) Zachovávanie dní = nepodstatné veci zo SZ, ktoré Pavol nepovažuje za dôležité, a preto im venuje tak málo miesta. Pokiaľ by šlo o pôstne dni, tak by to tiež zapadalo do kontextu argumentácie jedenia, pitia v štrnástej kapitole.
- e) Problém jedla = na identifikáciu musia byť obsiahnuté všetky tieto nasledujúce kritéria:
 - je problémom pre židokresťanskú skupinu v rámci kresťanského spoločenstva
 - mäso súvisí s nečistotou alebo čistotou jedla (14,14.20). Jazyk náleží židovstvu
 - musí mať súvis s vínom (14,17.21)

- mäso súvisí s vierou (14,2.6.14.15.16.20.21.23)
- musí ísť o taký problém, s ktorým síce Pavol úplne nesúhlasí (14.14.20), ale akceptuje ho (14,5c.23/15,1)

V. (15,1–2) tretí posun úvodnej výzvy – povinnosť silných nosiť slabosti slabých a spoločné budovanie vzťahov v láske

(15,1): V úvodnom verši pätnástej kapitoly prichádza na radu znova akési resumé úvodnej výzvy a jej posun v zmysle argumentov predchádzajúcich veršov. Pavol reaguje na problematiku sporu – chce nasmerovať obe skupiny, aby u nich začalo vzájomné budovanie v láske. Ako teda zmieriť v tomto spore postoj oboch skupín? Podľa Pavla musí ustúpiť tá „silná“ skupina: My „silní“ sme dlžní *ἀσθενήματα* (slabosti je hapax legomenon v celom NZ) *τῶν ἀδυνάτων* (slabých) vydržať. Je pozoruhodné, že Pavol používa pre „slabých“ iné slovo ako v (14,1.2). Pravdepodobne pre označenie „všeobecnosti“ skupiny – nielen konkrétnej skupiny „slabých“, o ktorých Pavol píše, ale možno i zo zreteľom, aby zbytočne nehanil a neoznačoval konkrétnu skupinu, keď je z kontextu jasné, že i na ňu v tomto prípade myslí. U Pavla je toto slovo v liste Rimanom len 2x, a keď spojíme význam oboch veršov, tak nám vynikne táto myšlienka: To, čo pre slabosť zákona vykonal Kristus (odsúdil hriech v tele 8,3), tak v 15,1 majú vykonať „silní“ vo viere pre „slabých“, teda znášať ich slabosti. Kristus sa vďaka tejto slabosti obetoval na kríži, zatiaľ čo „silní“ sa majú obetovať v „znášaní viery“ toho „slabého“ (všeobecne, nie len konkrétne ohľadom problematiky, o ktorej hovorí Pavol).

Iný zaujímavý detail je povedaný osobným zámenom *ἡμεῖς* (my). Pavol sa ním evidentne hlási a pripája k jednej z dvoch skupín, o ktorých hovorí, konkrétne k skupine „silných“ vo viere. Je pozoruhodné, že Pavol ako židokresťan sa pridáva k skupine a názorom pohanokresťanov.⁹⁶ Prečo sa k nim nepripojil už na začiatku? Prečo v 14,1 nie je teda napísané: Slabého vo viere **prijímajme**? Zmenil postoj? Myslím si, že Pavol od začiatku veľmi dobre vedel, na ktorú stranu by sa postavil, a ktorý postoj vo viere mu je bližší. Avšak kvôli zbytočnému pohoršeniu sa zaradil až oveľa neskôr a navyše na mieste, ktoré hovorí o ich zbližovaní a budovaní (15,1) a nie na mieste, ktoré hovorí o ich rozdeľovaní (14,1).

Ďalšia otázka, ktorá sa tu vynára je už v predchádzajúcom verši a jeho výklade spomenutá: Prečo musí ustúpiť tá „silná“ skupina? Prečo nie tá „slabá“? Veď predsa tí sú (slabí, chorí, pochybujúci jest' všetko). Z argumentov nášho textu vyplýva, že Pavol pracuje na odstránení toho, čo vedie k väčšiemu pohoršeniu, čo dokáže viac ublížiť. Obe strany sú tou druhou nejako poškodené. U „silných“ je to ich ego – pretože oni tých nejediacich pokladajú za nič (14,3a/14,10b). No u tých „slabých“ (pre jedlo tých „silných“)

⁹⁶ Tento detail si všimol: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 702.

môže v konečnom dôsledku nastať i smrť (14,15.14,23). To že ustúpia, tým „silným“ neublíži toľko, ako keby ustúpili tí „slabí“. Jediné čo im môže ublížiť je ich vlastné ego, a to podľa Pavla je skôr prospešné ako zlé. Tí „silní“ to nejakto prežijú, zatiaľ čo tí „slabí“ by nemuseli. Preto Pavol apeluje na tých „silných“ a dokonca z tohto apelu nevychádza ani seba. „Silní“ neustupujú kvôli tomu, žeby ich postoj viery bol sám o sebe zlý. Oni ustupujú, lebo ich postoj je nebezpečný vo vzťahu k svojim spolubratom v cirkvi. Ustupujú kvôli ohľaduplnosti, láske a budovaniu a nie vďaka tomu, že by ich postoj viery bol sám o sebe chybný. Skôr naopak, ich postoj je maximálne „správny“, pretože sa k nemu hlási i sám apoštol Pavol, a naopak, o postoji tých, ktorým majú ustúpiť je tu hovorené ako o „slabostiach“. Pre Pavla „sila vo viere“ nie je v tom, že napomínajú, usmerňujú postoj viery u tých „slabých“, ale „sila“ vo viere je práve v tom znášaní tých „slabých“. Dokonca podľa Pavla je to ich dlh k svojim „slabým“ spolubratom v cirkvi, nemajú sa samým sebe páčiť. A ak je niekto dlžný niekomu, tak je mu to povinný splácať. Ideálny stav podľa Pavla je, aby nikto nikomu nebol dlžný (Rim 13,8a). Nosenie slabosti slabých neznamená len ich strpenie, tolerovanie, akceptovanie, ale dokonca pomáhanie im v ich nesení, ako by to bolo ich vlastné bremeno (Mt 8,17 = Iz 53,4/Gal 6,2).⁹⁷ Inými slovami, Pavlovi ide o to, aby „silní“ vo viere boli schopní znášať slabosti „slabých“ a pomáhať im v ich nesení aj napriek tomu, že tým utrpí ich vlastné ego (aj keď byť „silným“ skôr evokuje dominanciu nad druhými, než ich toleranciu). Veď podľa Pavlovej logiky, nie je najdôležitejšie sa *ἐαυτοῖς ἀρεσκεῖν* (páčiť sa samým), alebo žiť len pre seba. Veď i samotnému Pavlovi išlo najviac o prospech mnohých, aby boli spasení a nie o ten svoj (1Kor 10,33/Gal 1,10/1Tes 2,4). „Slabí“ vo viere sú takisto veľmi dôležitou súčasťou kresťanského spoločenstva s asociáciou potreby úcty (1Kor 12,22–26).⁹⁸ Čím „silnejší“ v Kristovi, tým by mal kresťan v Ríme viac znášať a niesť slabosti slabých.⁹⁹

15,2: Podľa Pavla je predsa oveľa dôležitejšie než nejaká ujma vlastného ja, aby hľadal každý zaľúbenie u blížneho ako u seba samého. Navyše z tejto požiadavky sa nevyčleňuje ani sám Pavol: *ἕκαστος ἡμῶν* (každý z nás) – teda i Pavol, ale nevynímajúc i „slabí“ vo viere. Oslovení sú tu všetci takisto ako v (14,5.12). Pavol sa v Korinte poučil, že nie je dobré klásť všetky požiadavky len na jednu skupinu a na druhú žiadne. Preto v Ríme už požaduje prispôsobenie od oboch strán, aj keď od tých „silných“ viac, pretože tí majú väčšiu silu to zniesť.¹⁰⁰ Všetci členovia cirkvi by mali hľadať *ἀγαθόν* (dobro) a smerovať k (budovaniu). Takému jednaniu, ktoré smeruje k dobrému, potom i Boh pritakáva a dáva večný život (2,7.10). Nie teda hádanie sa o názory,

⁹⁷ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 837.

⁹⁸ Podobne: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 876.

⁹⁹ Tiež: KALVÍN, Jan. str. 514.

¹⁰⁰ To si všimol: THEISSEN, Gerd. *Der Römerbrief*. str. 10.

škriepky, odsudzovanie, pohrdanie, zármutok, ale chodenie podľa lásky, smerovanie k dobru a budovaniu. Nejde o to sa páčiť a zaľúbiť samému sebe, ale dôležitejšie podľa Pavla je zaľúbiť sa skôr *πλησίον* (blížnemu).

Avšak koho myslí Pavol tým blížnym? Je to brat v cirkvi alebo každý človek? Slovo blížny je najviac používané v tzv. Ježišovom prikázaní lásky – miluj Boha celým srdcom a blížneho ako seba samého (Mt 22,39/Mk 12,31.33/Lk 10,27). Je to citácia zo SZ, konkrétne (Lv 19,18/Dt 6,5). Nás ale hlavne zaujíma slovo blížny. V Lv 19,18, odkiaľ citácia pochádza – tam je jednoznačne myslené na spolubrata v Izraeli (doslova „syn svojho ľudu“). Ježiš tento vzťah posúva a hovorí, že blížnym nie je „veriacemu – veriaci“, ale je ním každý človek (Mt 5,43–37/Lk 10, 29–36). Vystáva teraz otázka, ako túto interpretáciu o blížnom rozvíja Pavol, myslí na „veriaceho kresťana“ alebo i „neveriaceho kresťana“? U Pavla je zaujímavé, že vôbec necituje Ježišov príkaz – milovať Boha s celým srdcom. Cituje len ten druhý s (Lv 19,18) – milovať blížneho ako seba samého (Rim 13,9/Gal 5,14). V kontexte týchto veršov a hlavne toho v našej perikope sa nezdá, že by Pavol myslel na širší okruh ako brata v cirkvi (podobne tiež slovo každý: Rim 12,3–6). Teda môžeme povedať, že i v našom verši (15,2) nemyslí Pavol na nikoho iného ako na brata v cirkvi. Každý veriaci má hľadať zaľúbenie u blížneho viac ako u seba samého. Veď predsa láska blížnemu nerobí zle a je tiež naplnením zákona (13,10.11). Obe skupiny by mali budovať a rásť k zrelosti celého zboru (1Kor 14,12.26/2Kor 10,8/13,10).¹⁰¹ Napokon úsilie o zaľúbenie smerom k blížnemu prispieva k vytváraniu seba samého ako lepšieho kresťana a takisto prispieva k dobru všetkých (14,19).¹⁰²

FACIT: V tomto oddieli Pavol opakuje úvodnú výzvu (14,1) ale už ju argumentačne rozvíja inak. Od oboch skupín vyžaduje snahu o vzájomnú lásku a budovanie (15,2), no iba od jednej skupiny požaduje aby ustúpila, a tou sú ku podivu nie tí „slabí“, aj keď Pavol jasne vyvrátil ich stanovisko (14,14.17), ale tí silní (14,1/15,1). Sila „silných“, kam sa hlási i Pavol, je práve v znášaní „slabých“. Sila „silných“ je uniesť ten ústup, vzdať sa svojho postoja viery v prospech „slabých“. Ten „silný“ je tento ústup na rozdiel od „slabého“ schopný zvládnuť. Ustúpenie „silného“ = vzdanie sa egoizmu a sebeckta, pričom ustúpenie „slabého“ môže viesť k záhube. Snaha o spoločné budovanie nielen že prispieva k formovaniu kresťanov, ale i formovanie súdržného spoločenstva v cirkvi, na rozdiel od toho rozhádaného ako bolo v Ríme.

V. (15,3–4) Kristus vo svetle Písma a účel Písma

(15,3): Na otázku, prečo by som sa nemal len sebe páčiť (15,1b) a na otázku, prečo by som sa mal páčiť blížnemu k dobru a budovaniu, Pavol odpovedá

¹⁰¹ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 838.

¹⁰² Podobne: FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 702.

v tomto verši. *Pretože i Kristus nehľadal zaľúbenie pre seba samého.* Teda pokiaľ Kristus nehľadal pre seba zaľúbenie v jeho pozemskej existencii, tak prečo by mal jeho nasledovník toto zaľúbenie hľadať. Pavol takisto nehľadá zaľúbenie u seba samého. Je zaujímavé, že pre dôkazy a prežitky Ježišove z jeho pozemskej existencie cituje doslovne z Písma. *γράφεται* ako bolo a je napísané (perfektum): Konkrétne z LXX (Ž 69,10). Tam žalmista hovorí s Hospodinom, pre ktorého znáša potupu (Ž69,8a), za cudzieho ho pokladajú vlastní bratia (Ž69,9a), znáša hanobenie za Hospodina (Ž69,10b). Citovaný žalm nehovorí len o nepriateľoch, ale i o vlastných ľuďoch a príbuzných (69,8.28). Pavol zoberie myšlienku utrpenia za Hospodina a vzťahuje žalmistovu skúsenosť na Ježišovu pozemskú skúsenosť, ktorá končí Ježišovou smrťou. I Ježiš znášal hanobenie za Hospodina tu na zemi. Pravdepodobne nie náhodou teda Pavol tu využije práve tento titul, keď hovorí o kontexte toho, že nehľadal vlastný prospech ale iných, pretože bol Mesiáš. V zmysle Pavlovej argumentácie Ježiš znášal za Boha urážky, a pritom nemusel kebyže hľadá vlastný prospech. Lenže tým, že tento vlastný prospech nehľadal, robil to práve pre druhých. Celá jeho pozemská existencia sa niesla v znamení a službe pre druhých a nie v zmysle vlastného prospechu. Z tohto dôvodu by bolo zvláštne, keby Kristov služobník odmietol to, čoho sa jeho Pán sám ujal. Bolo by divné sa chcieť oslobodiť od záväzku niest' slabosť iných, čomu sa náš Pán a Kráľ sám podrobil.¹⁰³

Inak je to jeden z najsilnejších výkrikov osobnej tiesne v žalmoch – a z toho dôvodu pre židov len ťažko mysliteľný pre popis Mesiáša.¹⁰⁴

(15,4): Tu Pavol vysvetľuje funkciu Písma ako ju chápe a načo Písmo je dobré používať: To, čo bolo napísané, bolo napísané k nášmu poučeniu (podobne 2Tim 3,16). Obsah Písma a SZ nás má (i Pavla) *διδασκαλία* (poučovať, vyučovať). Vyučovanie je slovo typické pre pastorálne epištoly, kde je obsiahnuté 15x z 21 výskytov v NZ.¹⁰⁵ Toto vyučovanie zo SZ sa deje za účelom, aby sme cez *ύπομονή* (vytrvalosť) a povzbudenie (i napomenutie) Písom mali *έλπίς* (nádej). Abrahám je nielen vzorom viery, ale i vzorom nádeje – uveril, tam kde už nádeje nebolo (4,18). Skrze vieru sa môžeme chváliť i nádejou na Božiu slávu (5,2). Nádej nesklame (5,5a). Sme spasení v nádeji (8,24). Nádej je niečo, čo očakávame a v čo dúfame (8,25). Podľa Pavla bola Abraháмова nádej taká, akú mal on sám. Uveril v Boha, ktorý dáva život mŕtvym a volá do existencie to čo neexistuje (4,17). Abraháмова nádej je nádej v Boha. Je zaujímavé, že nádej je spojená s vytrvalosťou (5,2–4/8,20–25/15,4) na viacerých miesta v liste do Ríma a v tomto verši je ešte navyše spomenuté napomínanie alebo povzbudzovanie. Nádej podľa Pavla je niečo, čo máme teraz (nádej v Boha a jeho prísľub) a nádej je tiež niečo, čo máme pred

¹⁰³ Tak: KALVÍN, Jan. str. 515.

¹⁰⁴ Podobne: DUNN, James. *Romans*. str. 838–839.

¹⁰⁵ Taktiež: str. 839.

sebou, čo nás čaká a k čomu smerujeme (5,2). Vyjadrené odbornejším jazykom a za pomoci slovníka,¹⁰⁶ Pavol popisuje kresťanskú nádej ako podiel kresťanov na sláve Božej (2Kor 4,16–18), ktorú značí stav vzkrieseného Krista. Nádej je niečo, čo môže spájať obe skupiny a nie rozdeľovať. Na tejto ceste za nádejou má svoju úlohu i Písmo – poučuje nás a poskytuje nám dôležité míľniky na ceste k tejto nádeji a to sú: vytrvalosť (trpezlivosť) a napomenutie (povzbudenie).

Obe kvality (vytrvalosť a povzbudenie) odvodené z Písma sú vysoko vhodné pre zborovú situáciu v Ríme. Bohom garantovaná vytrvalosť, trpezlivosť v nesení iných bremien na rozdiel života uprostred výčitiek. Božím povzbudením alebo napomínaním hľadať správnu formu budovania cez záľubenie sa druhým. Obe kvality sú založené na Božom diele Krista v nesení výčitiek od druhých, čo potvrdzuje citácia z Písma. Obe majú spoločnú jednotu a vrchol v nádeji (eschatologickej jednote židov a pohanov). Nádej, ktorá nie je práve prítomná v súčasnej dobe v rímskom spoločenstve (pretože slovo „mať“ je v tvare konjunktívu), ale Kristova udalosť a Písmo môžu vytvoriť toto chýbajúce očakávanie.¹⁰⁷ S pomocou Písma Pavol nabáda svojich čitateľov k vytrvalosti a stálosti.¹⁰⁸ Nádej je teda nielen niečo za čím ideme (eschatologická nádej, ktorá zahŕňa i pohanov), ale tiež má svoju veľmi dôležitú úlohu i v prítomnosti. Jej funkcia je prítomné uistenie o budúcej skutočnosti. U Abraháma bola táto nádej potomstvo, u kresťanov je táto nádej byť v sláve Božej cez vieru v záchranu Ježiša Krista.

FACIT: Pavol argumentuje Kristom, že i on nehľadal záľubu len pre seba, ale naopak tak ako žalmista v (69,10) znášal hanobenie namiesto Hospodina, tak Ježiš v jeho pozemskej existencii smerujúcej k smrti (15,3). Písmo je nielen užitočné na vyučovanie, ale tiež pomáha kresťanom byť vytrvalí a povzbudzuje ich aby smerovali k nádeji na Božie kráľovstvo a Božiu slávu (15,4). Napokon táto nádej je spoločná obom skupinám a mala by ich viesť cez Písmo k vytrvalosti a povzbudzovaniu na rozdiel od vzájomného posudzovania a roztržiek.

V. (15,5–7) výsledok úvodnej výzvy – Boh darcom sily obom skupinám k spoločnej chvále; vzájomné prijímanie sa

(15,5): Tak ako v predchádzajúcom verši šlo o vlastnosti podľa Písom, teraz sú tieto vlastnosti vlastnosťami Božími. On sám je vzorom vytrvalosti a povzbudenie či napomínania. Pavol si praje, aby Boh s týmito vlastnosťami dal adresátom v liste do Ríma myslieť (usudzovať) vo vzájomnosti podľa Ježiša Krista. Otázka myslenia a usudzovania nie je teda len čisto ľudská záležitosť, ale tiež Božia, pretože Boh vplýva na myseľ veriaceho a pomáha ju

¹⁰⁶ Terrence Prendergast. heslo: Hope. *The Anchor Bible dictionary*. str. 284.

¹⁰⁷ Takisto: JEWETT, Robert. str. 882–883.

¹⁰⁸ FITZMYER, Joseph. *Romans*. str. 703.

smerovať k takému jednaniu akého je vzorom Ježiš Kristus. Pavlovi ide o to, aby sa kresťania v Ríme neodsudzovali navzájom, ale skôr, aby sa budovali v nesebeckej láske – v tom im dokáže pomôcť sám Boh. Má im pomôcť pri zmýšľaní podľa Ježiša Krista, teda v súlade s jeho vôľou (2Kor 11,17 podľa Pána/Rím 8,4–5 podľa Ducha).¹⁰⁹ Zmýšľanie, ktoré nehľadá vlastný prospech potrebuje Božiu pomoc, Krista ako príklad a vzor (15,3). Boh je Bohom konkrétnej formy vytrvalosti a povzbudení poskytujúci zdroje pre skupiny k prekonaniu ich konfliktov a výčitiek. Optatív je v tomto prípade dosiahnuteľné pranie, ktoré v skutočnosti môže byť dosiahnuté len pokiaľ chce Boh.¹¹⁰

(15,6): Po všetkých tých argumentoch, príkladoch a posunoch výzvy prichádza v tomto verši vyvrcholenie celej state (14,1–15,13).

Slovo *ὁμοθυμαδὸν* (jednomyseľne): 10x v Skutkoch apoštolských a len 1x v (Rim 15,6). Pavol tu použil veľmi zaujímavé slovíčko, toto slovo sa nenachádza nikde inde v NZ ako v Skutkoch a v našom verši. Takáto jednomyseľnosť stála totiž pri vzniku cirkvi (Sk 1,14/2,46/4,24/5,12). Podľa Pavla je tento postoj určitým ideálom, ktorý možno nachádzať pri formovaní prvotnej cirkvi. Takýto postoj je u Pavla merítkom pravého postoja k Bohu – jednomyseľnosť, zhoda, spoločný postoj. Je to postoj presne opačný, aký zastávajú „slabí“ a „silní“ vo viere (súdenie, pohrdanie). Je to postoj, ktorí skupinu veriacich buduje v láske a vo viere. Čiže presne opačne ako u „slabých“ a „silných“, kde ich postojmi nastáva skôr rozdelenie. Pavol týmto slovom jednoznačne reaguje na predošlý verš (15,5) a naznačuje, že jednomyseľnosť jasne súvisí s Božím zásahom a vplyvom na ľudskú myseľ. Bez Boha by takýto postoj v cirkvi rôznych ľudí a názorov nebol možný. Len on môže ľudskú myseľ nasmerovať týmto smerom – zmýšľať podľa vzájomnosti Ježiša Krista – jednomyseľne. Pokiaľ sa to deje bez Boha môže to smerovať skôr k rozdeľovaniu.

Fráza *ἐν τῷ στόματι* (jednými ústami) ukazuje určitú gradáciu. Tak ako v predchádzajúcom slove zaznieva jednomyseľnosť, tak tu sú jedny ústa. Teda nielen v mysli každý rozmýšľa rovnako, ale i spoločne to vyznáva, akoby jednými ústami. Teda vnútorná záležitosť (jednomyseľnosť) sa odzrkadli i navonok (vyznávaním jednými ústami). Pretože nielen vnútorné zmýšľanie v mysli patrí ku viere podľa Pavla, ale i vonkajšie a to sa deje ústami, rečou (10,9.10), kde má toto vyznanie dokonca súvis so spásou.

Cieľom oboch týchto spoločných prejavov je spoločná oslava (chvála) Boha a Otca nášho Pána Ježiša Krista. Vrcholom oboch skupín „silných“ i „slabých“ vo viere je spoločná oslava Boha. Cieľom viery je oslava Boha (10,14). Vrcholom reťazca je vzývanie Boha: Kristovo slovo, zvestovanie, počutie,

¹⁰⁹ Tak i: DUNN, James. *Romans*. str. 840.

¹¹⁰ Takisto: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 883–884.

viera, vyznanie. Tiež predmetom viery i oslavy a vzývania je Boh. Prečo by mali v Ríme investovať energiu do toho, čo ich rozdeľuje a v čom sú odlišní? Podľa Pavla treba energiu investovať do toho čo obe skupiny spája, a tým je spoločný menovateľ – oslava Boha. Veď nie je cieľom, s akými prejavmi viery kresťan chváli Boha (či je „silný“ alebo „slabý“ v otázke jedla, pitia alebo dní). Vrcholom je, že ho kresťan chváli a oslavuje – to je vrcholom viery. Pokiaľ je veriaci zameraný na predmet viery, tak ide o oslavu Boha jednomyselnú a jednými ústami. Pokiaľ je veriaci zameraný na iný subjekt viery, tak pôjde vždy len o hádky, spory a o správne presvedčanie tých druhých o vlastnom postoji vo veci viery. Nie je náhodou, že keď sa tu hovorí o jednote, tak tá je vyjadrená v bohoslužbe a uctievaní a nie v jednote názoroch (14,1–6).¹¹¹

Pavol ešte na záver verša dodáva určité spresnenie ohľadom Boha: *πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ* (Otca nášho Pána Ježiša Krista). Boh je Otec nášho Pána Ježiša Krista a ten je predmetom chvály a úcty. Pavol tu predstavuje Ježiša ako syna Otca (Boha), tak ako sa i Ježiš sám predstavoval napr. v evanjeliách (Mt 11,27). Ježiš dal príklad nám všetkým, aby sme i my mohli Boha nazývať našim Otcom (Rim 1,7). Chvála, ktorá transformuje systém úcty každého národa a skupiny vo svetle Ježiša na kríži pridaním ich hlasov ku kozmickému zboru chvály.¹¹²

(15,7): Preto prijímajte sa navzájom! Presne tá istá inštrukcia a rozkaz ako v úvodnej výzve vo verši 14,1 aj presne v tom istom tvare: *προσλαμβάνεσθε* (14,1/15,7). Rozdiel je však v jednej zásadnej veci. V 14,1 sú adresátom tohto rozkazu „silní“ vo viere, zatiaľ čo tu sú oslovené bez rozdielu obe skupiny. Po rade argumentov a rozvinutí úvodnej výzvy Pavol prichádza nato, aby obe skupiny sa navzájom prijímali a spoločne chválili Boha. To, prečo by tak mali učiť, je rozvité v ďalšom pokračovaní tohto verša. „Slabí“ a „silní“ vo viere sa majú navzájom prijímať, pretože napokon i Kristus ich prijal do Božej slávy. Tak ako obe skupiny Kristus prijal, rovnako i obe skupiny sa majú po jeho vzore vzájomne prijímať. Je tu vidieť jasné rozšírenie perspektívy z privilégia židov (15,8) i na pohanov (15,9–2).¹¹³ Mesiáš pozýva (v kontexte cirkvi a zboru) na spoločné jedlo na hostinu, kde miznú etnické, teologické a sociálne rozdiely medzi „silnými“ a „slabými“, medzi židmi a pohanmi.¹¹⁴

Kristus prijal vás do *δόξαν τοῦ θεοῦ* (sláve Božej). Veď predsa to Kristovo prijatie je oveľa cennejšie ako to prijímanie oboch skupín navzájom. Kristus ich prijal (aorist – hotová vec) do Božej slávy. Zaujímavé, že Pavol si je taký istý týmto Božím prijatím ohľadom oboch skupín a ich budúcnosti. Pokiaľ je to pravda a Kristus ich už prijal takých akí sú („silných“ i „slabých“ vo viere), tak potom nemá už vôbec zmysel, aby sa dohadovali o ich postoje, presvedčenia

¹¹¹ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 841.

¹¹² Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 884–885.

¹¹³ Podobne: DUNN, James. *Romans*. str. 845.

¹¹⁴ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 888–889.

a „silu“ viery. „Sláva Božia“ je starozákonný termín, pre zvrchovaného vládcu prírody, dejín a majestát historického činu spásy a súdu. Na rozdiel od triumfalistickej biblickej tradície evokujúca celkové víťazstvo (napr. v Ž 149), je u Pavla špecifické, ako toto očakávanie obracia. Nie je to víťazstvo „silných“ nad „slabými“ a naopak, ale vzájomná tolerancia.¹¹⁵

FACIT: Boh je pre Pavla Bohom a vzorom trpezlivosti a povzbudenie a preto si Pavol praje, aby dal obom skupinám silu zmýšľať v súlade s jeho vôľou (15,5). Veď predsa to, čo je v kresťanskom zbore v Ríme najdôležitejšie, nie je vzájomné dohadovanie o maličkosti vo viere, ale spoločná chvála a oslava Boha a Otca Ježiša Krista (15,6). Aký má zmysel sa dohadovať o maličkosti vo viere, keď Kristus obe skupiny prijal (15,7)? Preto ide o vzájomnú toleranciu, rešpekt rôznosti a hlavne spoločnú oslavu Boha v kresťanskom spoločenstve v Ríme.

V. (15,8–12) Kristus ako dedič zaslúbení a cez neho i pohanovia majú účasť na oslave Boha

(15,8): Kristus sa stal a je až doteraz (perfektum - γεγενῆσθαι) služobník *περιτομή* (obriezky): Obriezka je starozákonné nariadenie (Gn 17), ktoré dáva Hospodín Abrahámovi ako znamenie zmluvy, ktorú s ním uzaviera. Obriezka mala byť základným znakom Izraela, ktorý ako znak poslušnosti zmluvy obrezával všetkých chlapcov vo veku osem dní od narodenia. Pavol toto tvrdenie relativizuje a tvrdí, že pravá obriezka nie je tá na tele vonkajšia, ale tá vnútorná na srdci (Rím 2,28–29). Tým pádom Boh môže ospravedlniť nielen obrezaných, ale i neobrezaných skrze vieru (3,30). Ako doklad a hodnovernosť tejto jeho výzvy použije argument zo SZ: Konkrétne to ukazuje na príklade Abraháma – že jemu bola započítaná spravodlivosť ešte pred obriezku na základe viery (Rím 4,9–12/Gn 15,6). Čo sa týka Ježiša, tak o ňom vieme, že bol obrezaný (Lk 2,21), preto Pavol môže hovoriť o služobníkovi obriezky (teda poddal sa jej ako služobník), cez zaslúbenie praotcov získal toto požehnanie, je to ich potomok podľa tela nad všetkých (9,5). Preto môžu skrze neho i neobrezaní získavať prístup k tomuto požehnaniu. Navyše gramatický tvar perfekta napovedá, že sa tu nejedná len o Ježišovu pozemskú službu, ale s presahom a zárukou až do prítomnosti – stále je to tak: Kristus je stále služobníkom obriezky. Inými slovami, mesiášska služba smerom k obriezke zahŕňa i pohanov. Zdá sa, že Pavol reflektuje ranú synoptickú tradíciu, ktorá kryštalizuje u Mk 10,45. Je pozoruhodné ako Pavol trvá na tom, že Kristus sa stal služobníkom takých stereotypov, ako „slabý“ v Ríme.¹¹⁶

Služobník obriezky za *ἀληθείας θεοῦ* (pravdu Božiu). (Rím 1,25) v kontexte toho čo je pravé, pravdivé, zaštitené Bohom. Teda i v našom kontexte by

¹¹⁵ Taktiež: str. 890.

¹¹⁶ Pozri: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 890–891.

mohlo ísť o akúsi nespochybniteľnú skutočnosť a pravdu, ktorej garantom a zárukou je Boh.

K potvrdeniu *ἐπαγγελία* (zasľúbení) daných otcom: hlavne Abrahám (Gn 4,1.11,12.16.17.18), ale i Izák (9,10). Pavlovi ide o to, aby zasľúbenie Abrahámovo – byť dedičom sveta (Rim 4,13), nedostali cez Abraháma alebo cez zákon a teda i obriezku len židia, ale i všetci ostatní skrze vieru (Rim 4,16). Hoci Izraelitom patrí synovstvo, sláva, zmluva, zákon, bohoslužba i zasľúbenia (9,4), to neznamená že toto všetko cez Abraháma nezdedia i pohania, aj keď nie sú jeho telesnými potomkami. Podľa Pavla Božími deťmi nie sú deti z tela, ale deti zo zasľúbenia (9,7.8). V našom kontexte, zasľúbenia boli dané praotcom a ich dedičmi nemusia byť len príslušníci obriezky (židia), ale tiež skrze Abraháma (otca viery) a Ježiša služobníka obriezky pre všetkých, ktorí veria – aj neobrezaných. Predmetom zasľúbenia od otcov je zem, nie potomstvo (4,13) doslova *κόσμος* (svet) – teda v súvislosti s ospravedlnením akási eschatologická perspektíva.

(15,9): Národy *ἔθνος* za zmilovanie oslávili Boha. Slovo národy môže znamenať i pohania – je to termín pre ľudí mimo náboženstva Izraela. Pavol jednoznačne hovorí, že viera je určená pre všetkých, i pohanov (1,5/16,26). Veď Boh je Bohom nielen židov, ale i pohanov (3,29). Aj im je Abrahám otcom (4,17.18). Tiež oni sú Bohom povolaní, nielen Izrael (9,24) a môžu dosiahnuť spravodlivosť z viery (9,30). Pohania majú prístup k spásu (11,11) a evanjeliu (15,19). Aby Pavol potvrdil tieto výzvy ohľadom pohanov, tak cituje tiež Písmo, aby dokázal že to nie je nejaký jeho výmysel, ale i Bohu na nich záleží a nielen teraz, ale i v dobách Izraela.

Len vďaka *ἔλεος* (milosrdenstvu a zmilovaniu) je možné osláviť Boha. Slovo milosrdenstvo užíva Pavol v liste do Ríma 3x (9,23/11,31/15,9) a vždy v súvislosti s pohanmi. My ľudia, (nielen židia, ale i my pohania 9,24) sme nádoby milosrdenstva, pripravené na slávu (9,23). Vďaka izraelskej neposlušnosti sa i pohanom dostalo milosrdenstvo (9,24). To, že pohania dostali toto milosrdenstvo od Boha, to zasluhuje jediné – oslávenie Boha: Podľa Pavla je to vrchol našej viery (15,6). Pokiaľ pohania nepočujú posolstvo o milosti – zostávajú v zajatí hriechu a neposlušnosti (11,30-32). Oslavujú skôr sami seba než Boha. Pavol očakáva, že zmenia orientáciu pomocou milosrdenstva zjaveného v evanjeliu. Všetci ľudia môžu totiž od Boha obdržať milosť.¹¹⁷

Ďalej na príklade Písma Pavol ukáže, že jeho výzvy ohľadom pohanov a ich oslavy Boha nie sú jeho výmysel, ale že sú v súlade s Písmom a je to legitímne. Pavol cituje Písmo v nadväznosti na vtedajší rabínsky zvyk selektovaním citácií z troch vetiev židovského Písma: Tóra, proroci a spisy – všade sa nachádza podľa Pavla v Písme odkaz k pohanskej chvále Boha. Rozdiel je

¹¹⁷ Tak: JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 893.

akurát v tom, že Pavol nezačína citáciou z pentateuchu ako vždy začínali rabíni.¹¹⁸

Prvá citácia pochádza zo Ž 18,50. Táto citácia je doslovná až na jedno vynechané slovo κύριε (Pane). To je žalm kráľa Dávida (18,51) a je to jeho chválospev na Hospodina (18,50). Veľmi podobný (oproti Ž 18,50 doplnený o dve predložky: ἐν – v) chválospev sa nachádza i v závere Dávidovho života zaznamenaný v 2Sam 22,50. Pavol práve tento Dávidov chválospev prevezme a vloží ho do úst pohanským národom¹¹⁹. Dávid chce Hospodina vyznávať medzi pohanmi za jeho záchranu (Ž 18,49) a podľa Pavla pohania rovnako vyznali a oslávili Boha za jeho milosrdenstvo tak ako Dávid (15,6).

Prečo teda Pavol doslovne cituje žalm a zámerne vynechá slovo „Pane“? Zrejme by potom tá citácia nedávala zmysel, pretože Dávid oslovuje v tom chválospeve priamo Boha, pričom v tomto prípade Pavol to hovorí akoby za pohanov. U Dávida je to priama reč a u Pavla je to konštatovanie o ich jednaní, kde by sa to oslovenie „Pane“ nehodilo, pretože to nie je ich priama reč. Rovnako ako Dávid i pohania majú právo oslavovať Boha za jeho milosrdenstvo.

Ďalšia rovina výkladu, ktorá by nemusela byť vylúčená je, že Dávid môže byť čítaný Pavlom mesiášsky ako ten, ktorý naznačuje rozsah misie k pohanom. Už kráľ Dávid zamýšľal to, čo Kristus ako mesiáš smerom k pohanom uskutočnil (15,8). Teda kráľ Dávid ako náznak hlásateľa Božej milosti smerom k pohanom, čo v plnosti uskutočnil až Kristus.

Napokon i slovíčko ἐξομολογέω (vyznať, chváliť) sme už raz v našej perikope mali a to práve v (14,11), kde Pavol opäť cituje zo SZ, tento krát z (Iz 45,23). A to je predsa to, o čo ide: Aby každý jazyk vyznával, že Ježiš je Pán na slávu Boha Otca (Fil 2,11). Toto vyznanie sa nemusí diať len cez slová, ale tiež cez spev. Vyznanie a oslava Boha má rozmanitú formu, tak ako v prípade Dávida, nielen slovom, ale i spevom. Je to tiež Pavlova odpoveď na vrcholnú výpoveď našej perikopy vo verši 15,6. Chvála = vyznanie Boha, a to sa môže diať nielen slovom, ale i spevom. Nikto z tejto chvály a vyznania Boha nie je vylúčený, dokonca ani pohania. Predsa i im Hospodin prejavil milosrdenstvo. Starozákonná citácia podporuje myšlienku, že sa s pohanmi počíta a sú takisto povolani chváliť Boha. V kontexte teda ide o spoločnú chválu židokresťanov a pohanokresťanov v rímskom spoločenstve. Je to legitímne spoločenstvo a nie je to žiadna novinka i v SZ.

(15,10): Pavol pokračuje doslovnou citáciou z Dt 32,43 takisto zo LXX. Tento krát je autorom Mojžiš alebo lepšie povedané sám Boh (31,19) prostredníctvom Mojžiša (31,30). Preto Pavol povie: A opäť hovorí (15,10a) a nepovie kto, pričom bystrý čitateľ a znalec zákona vie, že to je sám Boh cez

¹¹⁸ Taktiež: str. 893.

¹¹⁹ Túto možnosť som síce nenašiel v žiadnom komentári, ale v kontexte 15,9a môže dávať zmysel.

Mojžiša. Rovnako ako v Dávidovom prípade je toto tiež chválospev o Hospodinovi.

Všetky národy i pohania sa majú radovať! V kontexte v Dt 32,43 je to z Hospodinovho jednania, pomsty. V kontexte Rim 15,10 to vyzerá, že dosiahli u Hospodina milosť (11,31/15,9a). Z „eschatologickej radosti“ kedy Mesiáš zachráni svoj ľud a potrestá krv svojich služobníkov (Dt 32,43) – vyvstáva podľa Pavla radosť zo spoločnej chvály pohanov a židov (dvoch rovnocenných skupín), ktorá sa uskutočňuje v rámci kresťanstva vďaka Ježišovi Kristovi (15,7–8). Tiež je zaujímavé si tu všimnúť posun a určité zmiernenie medzi masoretským textom a LXX: z triumfu nad jeho ľudom – je triumf s jeho ľudom.¹²⁰ Kalvín¹²¹ dokonca ani nie je ochotný akceptovať túto možnosť a hovorí, že medzi tými dvomi citáciami je taký nesúlad, že to nemôže byť citované z Dt 32,43. Sám navrhuje, že Pavol cituje zo Ž 47, kde Pavol dodáva „so svojim ľudom“. S Kalvínovým názorom nesúhlasím, pretože je evidentné, že Pavol cituje z Deuteronomia akurát Pavol pretransformuje kontext starozákonného očakávania pomsty na spoločnú chválu židov i pohanov. Navyše v citovanom žalme od Kalvína ani nie je presne uvedené aký konkrétny verš má na mysli. Aj keď Ž 47 hovorí o oslave Boha, nikde v ňom nenájdeme podrobnú formuláciu ako u Pavla v Rim 15,10. Z tohto dôvodu zastávam názor väčšiny, že Pavol jednoznačne cituje z Dt 32,43 a jeho kontext transformuje do spoločnej oslavy Boha.

Zaujímavé je tiež, aké authority cituje Pavol zo SZ:

- (14,11) Izaiáš
- (15, 9) Dávid
- (15,10) samotný Boh cez Mojžiša

To sú postavy, ktoré mali v SZ veľké slovo a formovali samotný Izrael. Podľa Pavla už v SZ je možné vidieť, že chvála a vzývanie Boha je namierené oveľa ďalej ako za hranice jedného národa Izrael.

(15,11): Tu zasa Pavol cituje zo LXX Ž 117,1 a cituje ho voľnejšie. Jeho citácií chýba počiatočné slovo zo žalmu: Halleluja, má iný slovosled a slovo chváľte je v inej osobe. Opäť citát z Písma, ktorý potvrdzuje Pavlovu myšlienku, že chváliť, velebiť Boha nemajú len Izraeliti, ale všetci. Hospodin je pre Pavla Bohom univerzálnym, nielen pre jeden národ. Tento názor dokazuje a podopiera hlavne Písmom, na ktorom zasa židia vyvodzovali svoju výlučnosť. Pre slovo chváliť tu Pavol a hlavne žalmista používa vždy iné slovo, nie 2x to isté. Sú to slová (αἰνέω a ἐπαινέω). Obe slová s podobným významom sú veľmi riedko zastúpené v NZ (αἰνέω 9x a vždy je to len v kontexte oslavy Boha (Lk 2,13.20/19,37/24,53/Sk 2,47/3,8.9/Zj 19,5) a ἐπαινέω 6x skôr v zmysle obyčajnej pochvaly) (Lk 16,8/1Kor 11,2.17.22).

¹²⁰ Upozornili ma nato: DUNN, James. *Romans*. str. 847. a JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 895.

¹²¹ KALVÍN, Jan. str. 522.

Dôvodom chvály v Žalme 117 je Božia pevná láska k nám a vernosť na veky. Takisto nie je vylúčené že tieto vlastnosti boli pre Pavla námetom z veršov (15,8–9a). Pohanovia takisto chvália Boha bez vplyvu a oslabenia stálej platnosti Izraela.¹²²

(15,12): Pavol pokračuje ďalšou citáciou zo SZ, prvýkrát zo všetkých citácií v našej perikope teraz prezradí odkiaľ čerpá, výslovne menuje, že je to z Izaiáša. 5x vyslovuje jeho meno pri citáciách z jeho spisov v liste do Ríma (9,27.29/10,16.20/15,12). Vyzerá to, že Pavol rád z tohto spisu citoval a zrejme preto si ho nechal i nakoniec. Konkrétne cituje zasa doslovne zo LXX Iz 11,10, no necituje tento verš úplne celý. Jeho pozadie mení na kontext svojej výpovede. Opäť preberie tento verš a zasadí ho do látky svojej výpovede. U Izaiáša ide o prorockú správu ohľadom Izaiášovho potomka, pri ktorom sa raz zhromaždia všetky národy i pohanovia (evokujú zrejme kráľa Dávida a izraelskú vojenskú dominanciu). Pavol v tejto prorockej správe vidí naplnenie v Ježišovi, veď on je tým výhonkom Izraela (Iz 11,10) a on je ten, ktorý bude vládnuť nielen Izraelu, ale i pohanom – v ňom budú mať nádej (Rim 15,12c). Pavlovi sa podarilo úspešne otočiť „nádejou“ hroziacu vládu (Iz 11,4b) vo viac pozitívnom zmysle. Takisto tento verš nie je jediným rozpracovaním mesiášskeho prisľúbenia, ktoré zahŕňa zničenie pohanov (napr. Ž 2,8–9/72,8–9/110,1).¹²³ Ďalej je tu patrná myšlienka zmeny „výhonku Jesseho“ z panovníka na služobníka (15,8). Kristus zomrel za svojich nepriateľov, namiesto toho, aby si ich podrobil násilím. Starý zákon naznačuje toto posolstvo i pohanom – čo je Pavlov zámer, aby jeho adresáti nielen uznali pohanokresťanov ako rovnocenných s židokresťanmi, ale tiež očakáva, že na základe týchto starozákonných dôkazov podporia jeho misijnú snahu smerom k pohanom na ceste do Španielska cez Rím.¹²⁴

Je tu zobrazený akýsi vrchol výpovede všetkých predošlých citácií. To, čo naznačovali už v SZ veľké postavy ako:

- Boh a Mojžiš (Rim 15,10 – Dt 32,4)
- Dávid¹²⁵ (Rim 15,9 – Ž 18,50)
- Žalmista (Rim 15,3 – Ž 69,10/Rim 15,11 – Ž 117,1)
- Izaiáš (Rim 14,11 – Iz 45,3/Rim 15,12 – Iz 11,10)

Podľa Pavla sa toto všetko v plnosti naplnilo až u Ježiša Krista. On je výhonok Izaiášov – teda ten zaslúbený potomok (15,a), on je ten prisľúbený vládca (15b) a tiež je i tým predmetom nádeje pre pohanov (15,c). Ježiš uskutočnil v plnosti to, o čom bolo v SZ hovorené len v náznakoch. Je nádejou

¹²² Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 850.

¹²³ Taktiež: *Romans*. str. 850.

¹²⁴ JEWETT, Robert. *Romans: a commentary*. str. 896–897.

¹²⁵ Nie nadarmo je citovaný i on, pretože hlavne on je potomok syn Izaiášov (1Sam 16,12.13/Mt 1,6).

pre pohanov (15,12) a tiež právoplatný dedič zaslúbený otcom a služobník obriezky namiesto pohanov (15,8).

FACIT: Pavol obhajuje v tejto časti Krista (15,8), pretože on je právoplatný dedič zaslúbení praotcom a pohanov, lebo i oni sú dedičmi zaslúbenia na základe „viery“ a nie zákona alebo „obriezky“. Garantom tejto zvesti je samotný Kristus, ktorý sa stal a je služobníkom obriezky (namiesto pohanov), aby nielen cez Abraháma, ale hlavne cez Krista mohli byť pohania dedičmi zaslúbenia, dedičmi sveta (9,24). Potom Pavol citáciou a exkurzom do SZ cituje authority a texty, kde je možné podľa neho vidieť, že i pohania majú legitímnu účasť na chvále toho, ktorý je potomkom, vládcom a predmetom nádeje (15,12).

V. (15,13) záverečná žehnajúca formula

(15,13): Na záver po všetkých tých argumentoch a tvrdeniach prichádza na radu uzavretie tohto oddielu a to záverečnou žehnajúcou formulou, priáním, alebo Pavlovou modlitbou. Tá je adresovaná obom skupinám. Sám Pavol na záver vyzdvihuje:

- a) Božiu pomoc obom skupinám s riešením ich problému (Boh nádeje nech vás naplní).
- b) Božou náplňou sú vlastnosti Božieho kráľovstva (14,17) ako radosť a pokoj vo viere (v protiklade k súdeniu a rozdeleniu postojov viery).
- c) Rozhojnenie v nádeji (predmetom nádeje je Boh – podobne 15,12c) namiesto rozhojnenia v odsudzovaní a rozdeľovaní.
- d) V sile Ducha Svätého na rozdiel od vlastného úsilia vo viere – Pavol ukazuje a zdôrazňuje nezastupiteľnú úlohu Ducha Svätého.

Pavlovi nejde o vyrovnanie rozdielov medzi „silnými“ a „slabými“ alebo o rovnováhu protikladov. Ide mu o budovanie spoločenstva, v ktorom každý môže byť iný a mať slobodu Božích detí smerom k novému svetu nádeje.¹²⁶

¹²⁶ Tak: DUNN, James. *Romans*. str. 851.

5. Záver

Apoštol Pavol v perikope 14,1–15,13 rieši konkrétny problém kresťanského spoločenstva v Ríme. Je paradoxom, že v tejto najdlhšej parenéze akú u Pavla nájdeme, ktorá je najviac rozvitá a vyargumentovaná, nevedia komentári určiť úplne presne o aké problémy sa tu jedná. Napriek tomu, že náznakov ohľadom týchto problémov je tu uvedených dosť, panuje neistota ich obsahu.

Na základe podrobného rozboru tejto state som došiel k nasledujúcim záverom:

- Vymedzenia „silných“ ako pohanokresťanov a „slabých“ ako židokresťanov.
- Skupina „slabých“ židokresťanov sa stala vďaka dobovým podmienkam v Ríme preventívnymi asketickými vegetariánmi a abstinentmi vína. Zrejme to činia z dôvodu aby sa neznečistili ich konzumáciou, pretože mäso i víno bolo pred predajom na trhu obetované v pohanských chrámoch.
- Ohľadom problematiky dní môžu pripadať v úvahu buď pôstne dni, alebo zachovávanie nejakých židovských sviatkov.

Pavol sa snaží obe skupiny doviesť od obojstranného posudzovania a súdenia (14,3), k vzájomnému budovaniu v láske (14,13.19) a rešpektovaniu plurality názorov v cirkevnom spoločenstve (15,2). Najväčším vrcholom je potom ich spoločná chvála Boha a spoločná bohoslužba (15,6). K tejto zmene, ku ktorej ich chce priviesť, mu slúžia tieto zásadné argumenty:

- Boží súd (právo súdiť má len Boh a nie človek 14,3a.4a.10–12)
- Ježiš Kristus (smrť a vzkriesenie 14,9.15/záruka čistoty potravín 14,14/nehľadal svoje zaľúbenie 15,3/vzor zmýšľania 15,5/prijatie veriaceho 15,7/služobník obriezky 15,8)
- Božia pomoc veriacim (15,5.13)
- Písmo (dokladá Boží súd (14,11/dosvedčuje že Ježiš nehľadal vlastný prospech 15,3/je zdrojom poučenia, vyučovania a nádeje 15,4 a hovorí o pohanoch ako budú chváliť Boha 15,9–12)

Pavlov prístup k veriacim do Ríma je klasickou ukážkou toho, že pokiaľ ide o maličkosti (napr. jedlo, dni), je treba u kresťana rešpektovať rôznosť názorov. Veď predsa na týchto prejavoch viery nestojí Božie kráľovstvo (14,17), ale jadrom evanjelia je Kristova smrť a vzkriesenie (14,9.15), nie kresťanov výkon ohľadom jedenia, pitia a zachovávanie nejakých sviatkov. Taký druh viery a presvedčenia je len medzi Pánom a kresťanom (14,22), kde posledným rozhodcom nie je môj spoluveriaci v cirkvi, ale moje vlastné svedomie (14,23). Pavol ukazuje na konkrétnom príklade v Ríme, že existuje rôzna miera viery (12,3) a treba ju rešpektovať. Obe skupiny majú pracovať na

vzájomnom budovaní (15,2), ale predsa väčšia požiadavka ustúpiť je požadovaná od tých „silných“ (14,1), na ktorých stranu sa nakoniec pridáva i sám Pavol (15,1). „Sila“ kresťanov v Ríme je v znášaní tých slabých a nehľadať vlastný prospech. „Silný“ totiž ustúpiť dokáže – utrpí tým maximálne stratu na vlastnom egu (15,1), pričom kebyže ustúpi naopak ten „slabý“, môže ho to až zabiť (14,15). Z tohto dôvodu kladie väčšie požiadavky na „silných“ vo viere, kde začleňuje i seba.

Pavol ukazuje na konkrétnom prípade v Ríme, ako by sa mala prejavovať viera činná pomocou lásky (Gal 5,6).

Zoznam literatúry

FRYŠ, Petr, Pavol NÁPRAVNÍK a Vladimír PETKEVIČ (eds.). *Řecko-český Nový zákon: Novum testamentum graece : Nestle-Aland, 27. vyd. ; Nový zákon : český ekumenický překlad*. 1. vyd. Překlad Josef Šimandl. Praha: Česká biblická společnost, 2011. ISBN 978-80-87287-38-5.

Biblia: Slovenský ekumenický preklad. 1. vydanie. Bánská Bystrica: Slovenská biblická spoločnosť, 2007. ISBN 978-80-85486-44-5.

Slovníky:

BALZ, Horst Robert a Gerhard SCHNEIDER. *Exegetical dictionary of the New Testament*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans, 1993. ISBN 0802824110.

BROMILEY. *Theological dictionary of the New Testament*. Reprinted. Grand Rapids, Michigan: W.B. Eerdmans, 1983. ISBN 0802822436.

DAVID NOEL FREEDMAN, ed. *The Anchor Bible dictionary*. 1. ed. New York: Doubleday, 1992. ISBN 0385193610.

ED. BY GERHARD KITTEL a TRANS. AND ED. GEOFFREY W. BROMILEY. *Theological dictionary of the New Testament*. Reprinted. Grand Rapids (Mich.): W.M. B. Eerdmans, 1967. ISBN 0802822460.

NOVOTNÝ, Adolf. *Biblický slovník*. 3. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1992. ISBN 8090088112.

Monografie a komentáře:

FITZMYER, Joseph A. *Romans: a new translation with introduction and commentary*. 1st ed. New York: Doubleday, 1993. Bible, v. 33. ISBN 0385233175.

GÄCKLE, Volker. *Die Starken und die Schwachen in Korinth und in Rom: zu Herkunft und Funktion der Antithese in 1 Kor 8,1–11,1 und in Rom 14,1–15,13*. Tübingen: Mohr Siebeck, c2005. ISBN 3161486781.

JAMES D.G. DUNN. *Romans*. Dallas, Tex: Word Books, 1988. ISBN 0849902525.

JEWETT, Robert, Roy David KOTANSKY a Eldon Jay EPP. *Romans: a commentary*. Minneapolis: Fortress Press, c2007. ISBN 9780800660840.

KALVÍN, Jan. *Commentaries on the epistle of Paul the Apostle to the Romans*. Michigan: W.B. Eerdmans, 1948.

POKORNÝ, Petr a Ulrich HECKEL. *Úvod do Nového zákona: přehled literatury a teologie*. Vyd. 1. Praha: Vyšehrad, 2013. Teologie (Vyšehrad). ISBN 978-80-7429-186-9.

Články:

CRANDIELD, Charles E. On the interpretation of Roman 14,1–15,13. *Communio viatorum*. 1974, 193–204.

THEISSEN, Gerd a Petra VON GEMÜNDEN. *Der Römerbrief - Rechenschaft eines Reformators: Auszug aus dem unfertigen Manuskript*. 2015, Stand: November 2015, 1–11.